

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงนำเสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ของสำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษาวิชาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ
 - 1.1 จุดประสงค์รายวิชา
 - 1.2 สมรรถนะรายวิชา
 - 1.3 คำอธิบายรายวิชา
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับทฤษฎีพหุปัญญา
 - 2.1 ความหมายของทฤษฎีพหุปัญญา
 - 2.2 ทฤษฎีพหุปัญญากับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้
 - 2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบพหุปัญญา
3. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.1 ความเป็นมาของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.2 ความหมายของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.3 แนวคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.4 การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา
 - 3.5 แนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา
 - 3.6 แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. การจัดการเรียนรู้ทฤษฎีพหุปัญญาบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้

4.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ทฤษฎีพหุปัญญาร่วมกับหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง

4.3 การจัดการเรียนรู้ทฤษฎีพหุปัญญาร่วมกับหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง

5. การคิดวิเคราะห์

5.1 ความหมายของการคิดวิเคราะห์

5.2 องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์

5.3 กระบวนการคิดวิเคราะห์

5.4 ประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์

5.5 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาความสามารถ
ด้านการคิดวิเคราะห์

5.6 เครื่องมือการวัดและประเมินผลการศึกษาการคิดวิเคราะห์

6. ความรับผิดชอบ

6.1 ความหมายของความรับผิดชอบ

6.2 ความสำคัญของความรับผิดชอบ

6.3 ประเภทของความรับผิดชอบ

6.4 ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

6.5 การปลูกฝังความรับผิดชอบ

6.6 การวัดความรับผิดชอบ

7. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

7.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

7.2 ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

7.3 การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

7.4 การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

8. ความฉลาดทางอารมณ์

8.1 ความหมาย

8.2 องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

8.3 แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์

8.4 รูปแบบความฉลาดทางอารมณ์

- 8.5 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์
- 8.6 อายุกับความฉลาดทางอารมณ์
- 8.7 เทคนิคการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในสถานศึกษา
- 8.8 การประเมินความฉลาดทางอารมณ์
- 9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 9.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา
 - 9.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ของสำนักคณะกรรมการ การอาชีวศึกษาวิชาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ

1. จุดประสงค์รายวิชา

- 1.1 เข้าใจเกี่ยวกับหลักการวางแผนเป้าหมายชีวิตด้วยวงจรควบคุมคุณภาพ การเป็นผู้ประกอบการ การวางแผน และการจัดการทางการเงิน หลักการบริหารงานคุณภาพ และเพิ่มผลผลิตเบื้องต้น และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 จัดทำแผนธุรกิจอย่างง่าย
- 1.3 ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการบริหารงานคุณภาพ และเพิ่มผลผลิตในการเป็นผู้ประกอบการ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

2. สมรรถนะรายวิชา

- 2.1 แสดงความรู้เกี่ยวกับหลักการวางแผนเป้าหมายของชีวิตด้วยวงจรควบคุมคุณภาพ การเป็นผู้ประกอบการ การวางแผนและการจัดการทางการเงิน หลักการบริหารงานคุณภาพและเพิ่มผลผลิตเบื้องต้น และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 2.2 จัดทำแผนธุรกิจอย่างง่าย
- 2.3 ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการวางแผนและดำเนินงาน
- 2.4 ประยุกต์ใช้หลักการบริหารงานคุณภาพและเพิ่มผลผลิตในการวางแผนและดำเนินงาน

3. คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนเป้าหมายชีวิตด้วยวงจรควบคุมคุณภาพ การออมและการลงทุน การเป็นผู้ประกอบการ การจัดหาและการวางแผนทางการเงิน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ประกอบการ รูปแบบแผนธุรกิจ หลักเบื้องต้นในการบริหารงานคุณภาพและเพิ่มผลผลิตในองค์กร และประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการเป็นผู้ประกอบการ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับทฤษฎีพหุปัญญา

1. ความหมายและทฤษฎีพหุปัญญา

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีพหุปัญญา มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

Gardner (1983, p. 60–61) นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นผู้บุกเบิกนำเสนอแนวคิดใหม่เกี่ยวกับปัญญาของมนุษย์ได้ศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายของปัญญาและจำแนกปัญญาของคนเราไว้ 7 ด้านด้วยกันและต่อมาได้เพิ่มเป็น 8 ด้านโดยทฤษฎีนี้เรียกว่า “ทฤษฎีพหุปัญญา” ซึ่งความฉลาดหรือเชาวน์ปัญญา (Intelligence) หมายถึงความสามารถทางปัญญาหลายด้านซึ่งสิ่งที่แต่ละคนแสดงออกมาเป็นสิ่งที่ผสมผสานระหว่างพันธุกรรมกับสิ่งแวดล้อมโดยปัญญาแต่ละด้านไม่ได้แยกขาดจากกันในทางตรงกันข้ามปัญญาเหล่านี้จะทำงานร่วมกันในการแก้ปัญหาในสภาพแวดล้อมต่างๆ หรือการสร้างสรรค์ผลงานต่างๆ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กันกับบริบททางวัฒนธรรมในแต่ละแห่งรวมทั้งความสามารถในการตั้งปัญหาเพื่อจะหาคำตอบและเพิ่มพูนความรู้บนความเชื่อพื้นฐานที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. ปัญญาของบุคคลไม่ได้มีเพียงด้านเดียวแต่มีอยู่หลากหลายถึง 8 ด้านด้วยกันซึ่งในความจริงอาจจะมีมากกว่านี้คนแต่ละคนจะมีความสามารถเฉพาะด้านที่แตกต่างไปจากคนอื่นและมีความสามารถในด้านต่างๆ ไม่เท่ากันจะมีมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการเรียนรู้ของแต่ละคนความสามารถที่ผสมผสานกันออกมาทำให้บุคคลแต่ละคนมีแบบแผนซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน

2. ปัญญาไม่ใช่สิ่งคงที่มนุษย์สามารถพัฒนาปัญญาได้หากได้รับการส่งเสริมที่เหมาะสมซึ่งมีหลากหลายวิธีที่จะสามารถทำให้คนเราเก่งหรือฉลาดได้ขึ้นอยู่กับการจัด

กระบวนการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้ควรพัฒนาปัญญาทั้ง 8 ด้านไปพร้อมๆ กัน ปัญญา 8 ด้านตามแนวคิดของ Gardner (1983, p. 88) มีดังนี้

1. ปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence)

ปัญญาด้านนี้แสดงออกทางความสามารถในการอ่านการเขียน การพูดอภิปรายการสื่อสารกับผู้อื่นการใช้ศัพท์การแสดงออกของความคิดการประพันธ์ การแต่งเรื่องการเล่นเรื่องเป็นต้น

2. ปัญญาด้านตรรกะ/คณิตศาสตร์ (Logical-Mathematical Intelligence)

ปัญญาด้านนี้แสดงออกทางความสามารถด้านการให้เหตุผลเชิงตรรกะคิดโดยใช้สัญลักษณ์มีระบบระเบียบในการคิดวิเคราะห์แยกแยะสิ่งต่างๆ ให้เห็นชัดเจนคิดและทำอะไรตามเหตุผลเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ง่ายชอบและทำงานด้านตัวเลขได้ดี

3. ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Intelligence)

ปัญญาด้านนี้แสดงออกทางความสามารถด้านศิลปะการวาดภาพ การสร้างภาพการคิดเป็นการเห็นรายละเอียดการใช้สีการสร้างสรรคงานต่างๆ และมักจะเป็นผู้มองเห็นวิธีการแก้ปัญหาในมโนภาพ

4. ปัญญาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Bodily – Kinesthetic Intelligence)

ปัญญาทางด้านนี้สังเกตได้จากความสามารถในการเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น ในการเล่นกีฬาและเกมต่างๆ การใช้ภาษาท่าทางการแสดงการรำ ฯลฯ

5. ปัญญาด้านดนตรี (Musical Intelligence)

ปัญญาด้านนี้แสดงออกทางความสามารถในด้านจังหวะการร้องเพลง การฟังเพลงและดนตรีการแต่งเพลงการเต้นและมีความไวต่อการรับรู้เสียงและจังหวะต่างๆ

6. ปัญญาด้านบุคคลและมนุษย์สัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence)

ปัญญาด้านนี้แสดงออกถึงความสามารถด้านการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำงานกับผู้อื่นการเข้าใจและเคารพผู้อื่นการแก้ปัญหาความขัดแย้งและการจัดระเบียบ ผู้ที่มีความสามารถทางด้านนี้มักเป็นผู้ที่มีความไวต่อความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่นมีความเป็นมิตรชอบช่วยเหลือและให้คำปรึกษา

7. ปัญญาด้านการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence)

ปัญญาด้านนี้แสดงออกถึงความสามารถในการเข้าใจตนเองเป็นคนที่ชอบคิดพิจารณาไตร่ตรองมองตนเองและทำความเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองเป็นคนที่มั่นคงในความคิดความเชื่อต่างๆ ใช้เวลาในการคิดไตร่ตรองและชอบที่จะคิดคนเดียวชอบความเงียบสงบปัญญาด้านนี้มักจะเกิดร่วมกับปัญญาด้านอื่นมีลักษณะเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัญญาอย่างน้อย 2 ด้านขึ้นไป

8. ปัญญาด้านธรรมชาติวิทยา (Naturalist Intelligence)

ปัญญาด้านนี้เป็นความสามารถในการสังเกตสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติการจำแนกแยกแยะจัดหมวดหมู่สิ่งต่างๆ รอบตัวบุคคลที่มีความสามารถทางด้านนี้มักเป็นผู้รักธรรมชาติเข้าใจธรรมชาติตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อมรอบตัวและมักจะชอบและสนใจสัตว์ชอบเลี้ยงสัตว์เลี้ยงเป็นต้น

เนื่องจากปัญญาทุกด้านเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ ปัญญาแต่ละด้านจึงแสดงออกในระดับพื้นฐานเหมือนๆ กันทุกแห่งโดยเป็นอิสระจากอิทธิพลทางการศึกษาและวัฒนธรรมซึ่งความสามารถนี้จะแสดงอย่างเด่นชัดในช่วงปีแรกของชีวิตและต่อมาจะค่อยๆ พัฒนาโดยการสัมพันธ์กับระบบสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แสดงออกทางเสียงเพลงการวาดภาพการเขียนเรื่องราวเป็นต้นต่อไปการพัฒนาจะค่อยๆ เพิ่มระดับความซับซ้อนขึ้นเรื่อยๆ และในช่วงวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่จะแสดงออกผ่านทางกิจกรรมและการประกอบอาชีพต่างๆ แตกต่างกัน

ทฤษฎีพหุปัญญาไม่เพียงแต่จะอธิบายถึงลักษณะของปัญญาทั้ง 8 ด้านเท่านั้น แต่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับปัญญาเหล่านี้ คือ

1. คนทุกคนมีปัญญาทั้ง 8 ด้าน เพียงแต่ว่าจะมากน้อยด้านใด คนส่วนใหญ่จะมีสูงเพียงหนึ่งถึงสองด้านเท่านั้น ส่วนด้านอื่นๆ จะไม่สูงมากนัก
2. คนทุกคนสามารถพัฒนาปัญญาแต่ละด้านให้สูงขึ้นถึงระดับที่ใช้การได้ มีการฝึกฝนอบรมและการได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมด้วย

3. ปัญญาต่างๆ ทำงานร่วมกันได้ ยกเว้นกรณีพิการทางสมอง

4. ปัญญาแต่ละด้านจะมีการแสดงความสามารถหลายอย่าง เช่น บางคนไม่มีความสามารถด้านการอ่าน แต่มีความสามารถเล่าเรื่องได้เก่งและใช้ภาษาพูดได้คล่องแคล่ว

จากความหมายของพหุปัญญา องค์ประกอบและความสำคัญของทฤษฎีพหุปัญญาสามารถสรุปเป็นศักยภาพความสามารถของมนุษย์ในการแก้ปัญหา หรือออกแบบงานและผลงานชนิดต่างๆ ในสถานการณ์ธรรมชาติออกมาในลักษณะองค์ประกอบหลัก ระบบสัญลักษณ์ และลักษณะอาชีพที่เหมาะสมในแต่ละด้านได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 ทฤษฎีพหุปัญญากับองค์ประกอบหลัก ระบบสัญลักษณ์ และลักษณะอาชีพที่เหมาะสมของปัญญาแต่ละด้าน

ปัญญา	องค์ประกอบหลัก	ระบบสัญลักษณ์	ลักษณะอาชีพที่เหมาะสม
ด้านภาษา	ไวต่อเสียงของคำ โครงสร้างสร้างความหมายและหน้าที่ของคำในภาษา	ระบบภาษาที่มีการสะกดคำ	นักเขียน นักพูด
ด้านตรรกะคณิตศาสตร์	มีความไวในการวินิจฉัยแบบแผน จำนวนและเหตุผล สามารถวิเคราะห์เหตุผลซับซ้อน	ภาษาคอมพิวเตอร์	นักวิทยาศาสตร์ นักคณิตศาสตร์
ด้านมิติสัมพันธ์	สามารถรับรู้สิ่งที่มองเห็นภายนอก และแปลงกลับเป็นการรับรู้ภายในได้	ภาษารูปภาพ (เช่น ภาษาจีน)	จิตรกร สถาปนิก
ด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย	สามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายและมีความสามารถทางมือกับวัตถุ	ภาษามือ ภาษาเบรล	นักกีฬา นักเต้นรำ นักปั้น
ด้านดนตรี	เข้าใจและสามารถผลิตจังหวะทำนองและมีความเข้าใจซาบซึ้งการแสดงออกทางดนตรี	ระบบตัวโน้ตดนตรี ระบบรหัสโทรเลข	นักแต่งเพลง นักดนตรี

ตาราง 1 (ต่อ)

ปัญญา	องค์ประกอบหลัก	ระบบสัญลักษณ์	ลักษณะอาชีพที่เหมาะสม
ด้านมนุษยสัมพันธ์	สามารถวินิจฉัยและปฏิบัติอย่างเหมาะสมต่ออารมณ์และความต้องการของผู้อื่น	สิ่งที่ช่วยให้รู้ในสังคม เช่น ท่าทางการแสดงออกบนใบหน้า	นักแนะแนว นักการเมือง
ด้านการเข้าใจตนเอง	สามารถจำแนกความรู้สึกตนเอง รู้จุดอ่อนและจุดแข็งของตนเอง	สัญลักษณ์เกี่ยวกับตน เช่น ความฝัน ผลงานศิลปะ	นักจิตบำบัด ผู้นำทางศาสนา
ด้านธรรมชาติ	สามารถจำแนกประเภท รู้จักธรรมชาติของพืชและสัตว์	การแสดงออก เช่น การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ สะสมพืชภาพ พืชและสัตว์	นักชีววิทยา นักอนุรักษ์ ธรรมชาติ เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้

จากตาราง 1 แสดงองค์ประกอบแกน ระบบสัญลักษณ์ และผลงานสูงสุดของปัญญาแต่ละด้านที่แตกต่างกันออกไป จึงส่งผลให้แต่ละคนมีความสามารถไม่เหมือนกัน ทำยที่สุดจึงมีพฤติกรรมถาวรที่แสดงออกตามปกติ และประกอบอาชีพไม่เหมือนกัน นอกจากนี้ยังพบว่า พหุปัญญามีความสัมพันธ์กับการพัฒนาศักยภาพของสมอง ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 พหุปัญญาและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของสมอง

ปัญญา	ระบบประสาท	ลักษณะพัฒนาการ	ความสามารถ
ด้านภาษา	ขมับด้านซ้ายและหูด้านขวา	ผลิตรอกออกผลตั้งแต่วัยเด็กและอยู่ไปจนถึงวัยชรา	การเล่านิทาน, วรรณคดี
ด้านตรรกะคณิตศาสตร์	หูด้านซ้าย	สูงสุดตอนวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตอนต้น เริ่มเสื่อมถอยตั้งแต่อายุ 40	การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ทฤษฎีคณิตศาสตร์ การนับ และระบบแยกประสาท
ด้านมิติ	บริเวณส่วนหลังของสมองซีกขวา	ความคิดเชิงเรขาคณิตและเริ่มตั้งแต่ปฐมวัยและคิดรูปแบบบุคคลิตประมาณ 9-10 ปี แต่ความไวต่อศิลปะจะมีตั้งแต่เด็กจนถึงวัยชรา	ผลงานศิลปะ ระบบการนำทาง การออกแบบ สถาปัตยกรรม การประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ
ด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย	เซเรเบลลัมและไมเตอร์คอร์เทกซ์	แตกต่างกันตามลักษณะองค์ประกอบ เช่นความแข็งแรง ความยืดหยุ่นและประเภทของการแสดงออก เช่น ยิมนาสติก เบสบอล การแสดงท่าเต้น	ผลงานประดิษฐ์ด้วยมือเล่นกีฬา การแสดงละคร การเต้นรำ การปั้น การแกะสลัก
ด้านดนตรี	ขมับด้านขวา	เป็นปัญญาที่พัฒนาก่อนสุดอัจฉริยะ เด็กๆ จะผ่านวิกฤติการณ์พัฒนาหลายขั้น	การแต่งเพลง การแสดงการอัดเทป

ตาราง 2 (ต่อ)

ปัญญา	ระบบประสาท	ลักษณะพัฒนาการ	ความสามารถ
ด้านมนุษยสัมพันธ์	สมองซีกขวาและระบบลิมปิก	ระยะ 3 ปีแรกของชีวิตเป็นระยะสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ชีวิต	ผลงานการเมือง ระบบธรรมเนียมสังคม
ด้านการเข้าใจตนเอง	สมองด้านหน้าและระบบลิมปิก	ความสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้อื่น พัฒนาระหว่าง 3 ปีแรกของชีวิต ซึ่งเป็นระยะวิกฤติในการพัฒนา	ระบบศาสนา ทฤษฎีจิตวิทยา พิธีกรรมต่างๆ
ด้านธรรมชาติ	สมองด้านหลังและด้านหน้า	การชื่นชอบในความงามของธรรมชาติ ชีวิตสัตว์และต้นไม้	การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ป่าและสัตว์

2. ทฤษฎีพหุปัญญากับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

จากแนวคิดของดิเรก พรสีมา (อ้างใน พีระ รัตนวิจิตร และคณะ, 2544, หน้า 8) ได้กล่าวว่าคุณรู้ความสามารถของคนเรานั้น มีอยู่หลายด้านและเกิดขึ้นมาแล้วแต่มิได้มีการส่งเสริมกันอย่างจริงจัง เด็กผู้เรียนก็เช่นกัน ทุกคนมีความรู้ความสามารถในการที่จะเรียนรู้ และวิธีการที่แตกต่างกันออกไป สิ่งที่สำคัญครูต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่าเด็กแต่ละคนมีวิธีการเรียนรู้ได้อย่างไรเพื่อที่ครูจะได้สามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของเด็ก รวมถึงการประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นพหุปัญญาจึงเป็นแนวคิดที่สำคัญที่จะทำให้ครูเปลี่ยนแปลงมุมมองในการมองเด็ก อันจะส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ให้เด็ก นอกจากนี้ยังเป็นการส่งผลให้เด็กได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขในสังคมได้อย่างดี และพร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมต่อไปด้วยเหตุนี้ จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะพยายามค้นหาความสามารถในแต่ละด้านของเด็กแล้วดึงออกมาพัฒนาให้ก้าวต่อไป เป็นคนเก่งอย่างที่สังคม

ประเทศชาติกำลังต้องการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมี จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาและครูจะต้องร่วมมือกันจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวดที่ 3 เรื่องระบบการศึกษามาตราที่ 15 ได้กล่าวไว้ถึงแนวทางกาจัดการศึกษาในระบบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับข้าราชการครูโดยตรงซึ่งต้องมีกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอนหนึ่งในการจัดการศึกษาในระบบ คือ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะต้องไม่น้อยกว่า 12 ปี ดังนั้นจึงมีการศึกษาภาคบังคับเกิดขึ้น โดยเริ่มจากเด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 7 ต้องเข้าเรียนในสถานที่ศึกษา จนอายุย่างเข้าปีที่ 16 หรือสอบได้ชั้นปีที่ 9 จึงจะถือว่าพ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับสำหรับแนวการจัดการศึกษาได้ระบุไว้ในหมวด 4 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า “ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” ดังนั้นการจัดการศึกษาของสถานศึกษาจึงต้องมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพตรงกับคำกล่าวที่ว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดเด็กเป็นสำคัญนอกจากนี้เพื่อที่จะเป็นการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านต่างๆ ให้โดดเด่นขึ้นตามความต้องการของพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 หมวดที่ 4 มาตราที่ 23 ดังนั้นการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดเด็กเป็นสำคัญแนวพหุปัญญา น่าที่จะเป็นวิธีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้สู่การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ได้สอดคล้องมากที่สุด ดังข้อเปรียบเทียบมาตราที่ 23 กับพหุปัญญา ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ความสอดคล้องของสาระบัญญัติตามมาตรา 23 กับความสามารถตามทฤษฎี

มาตราที่ 23	พหุบัญญัติทั้ง 8 ด้าน
(1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชนชาติและสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	บัญญัติด้านที่ 6 ด้านมนุษยสัมพันธ์ บัญญัติด้านที่ 7 ด้านการเข้าใจตนเอง
(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน	บัญญัติด้านที่ 2 ด้านตรรกะและคณิตศาสตร์
(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา	บัญญัติด้านที่ 8 ด้านรอบรู้ธรรมชาติ บัญญัติด้านที่ 2 ด้านตรรกะและคณิตศาสตร์
(4) ความรู้ ทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษาเน้นการ ใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง	บัญญัติด้านที่ 1 ด้านภาษา
(5) ความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข	บัญญัติด้านที่ 4 ด้านมิติสัมพันธ์ บัญญัติด้านที่ 5 ด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย บัญญัติด้านที่ 8 ด้านรอบรู้ธรรมชาติ บัญญัติด้านที่ 7 ด้านการเข้าใจตนเอง

จากตารางจะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยยึดเด็กเป็นสำคัญแนวพหุปัญญา จะสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 มาตราที่ 23 และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยยึดเด็กเป็นสำคัญแนวพหุปัญญา สามารถดำเนินการจัดได้ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการในชั้นเรียน ให้ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาความสามารถทุกด้านและบางด้าน จนเกิดความสามารถถาวร และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการแนวพหุปัญญา ซึ่งสามารถดำเนินการสอนได้ 4 วิธีดังนี้

1.1 วิธีที่ 1 บูรณาการเนื้อหา/จุดประสงค์/กิจกรรม (ม.23)

1.1.1 ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาครบทั้ง 8 ด้าน

1.1.2 ประเมินทุกจุดประสงค์ที่นำมาบูรณาการ

1.2 วิธีที่ 2 บูรณาการเนื้อหา/กิจกรรม (ม.22 ม.24)

1.2.1 ผู้เรียนได้พัฒนาเฉพาะด้านที่ตนสนใจและถนัด

1.2.2 ประเมินจุดประสงค์เฉพาะเรื่อง

1.3 วิธีที่ 3 บูรณาการกิจกรรม (ม.23)

1.3.1 ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาครบทั้ง 8 ด้าน

1.3.2 ประเมินจุดประสงค์เฉพาะเรื่อง

1.4 วิธีที่ 4 บูรณาการกิจกรรม (ม.22 ม.24)

1.4.1 ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาเฉพาะด้านที่ตนสนใจและถนัด

1.4.2 ประเมินจุดประสงค์เฉพาะเรื่อง

2. พัฒนาสู่ความเป็นเลิศด้านใดด้านหนึ่งอย่างต่อเนื่อง เป็นการจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียนตามความถนัด ความสนใจและความสามารถเดิมของผู้เรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบพหุปัญญาเป็นการจัดการเรียนการสอนทั้งในห้องและนอกห้องเรียน ซึ่งเน้นการส่งเสริมพหุปัญญาในด้านที่ผู้เรียนถนัดและพัฒนาพหุปัญญาในด้านที่ผู้เรียนไม่ถนัด จนเกิดความสามารถถาวร และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบพหุปัญญา

แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงได้มีความพยายามในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเป็นการตอบสนองและพัฒนาพหุปัญญาในด้านต่างๆ

ของผู้เรียนในแต่ละคนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยจะเน้นถึงเรื่องความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นสำคัญมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ขั้นนำเสนอ

ผู้สอนจะแสดงให้เห็นให้นักเรียนได้เห็นรูปภาพอุปกรณ์ สื่อของจริงเกี่ยวกับเรื่องที่จะได้อ่านรวมทั้งการเปิดเพลงให้นักเรียนฟังก่อนนำเข้าสู่บทเรียนซึ่งเป็นการส่งเสริมการพัฒนาพหุปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ ด้านดนตรีและด้านการเข้าใจตนเอง และการเรียนนอกห้องเรียนในสถานการณ์จริงซึ่งเป็นการส่งเสริมการพัฒนาพหุปัญญาด้านธรรมชาติ ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว จากนั้นผู้สอนซักถามนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่าน เมื่อนักเรียนได้ตอบคำถามหรือพูดเกี่ยวกับสิ่งนั้นจากประสบการณ์เดิมของนักเรียน และสามารถมองเห็นและเดาเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังจะอ่านได้ ซึ่งเป็นการพัฒนาพหุปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ ด้านการเข้าใจตนเอง และด้านมนุษยสัมพันธ์

3.2 ขั้นฝึก

ในขั้นตอนนี้ นักเรียนจะทำกิจกรรมการอ่านและทำใบงานเป็นกลุ่มหรือเป็นคู่ เพื่อเป็นการฝึกให้นักเรียนได้มีทักษะในการทำงานร่วมกันควบคู่ไปด้วยทั้งยังเป็นการพัฒนาพหุปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านการเข้าใจตนเองและจะเริ่มอ่านเรื่องราวต่างๆ ที่แตกต่างกันไปซึ่งก็จะควบคู่ไปกับพหุปัญญาในแต่ละด้าน ซึ่งกิจกรรมการอ่านนี้จะจัดอย่างหลากหลายวิธี ซึ่งเป็นการพัฒนาพหุปัญญาด้านภาษา ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการเข้าใจตนเอง

3.3 ขั้นนำไปใช้

นักเรียนจะได้ทำแบบฝึกหัดต่างๆ เพื่อเป็นการทดสอบความเข้าใจจากเนื้อเรื่องที่ได้อ่าน จากนั้นผู้สอนจะอธิบายสอดแทรกเพื่อให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจมากขึ้น พร้อมทั้งทำแบบฝึกหัด จากนั้นผู้สอนจะถามเกี่ยวกับเรื่องราวที่ผู้เรียนอ่าน เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไรโดยการใช้คำถามนำ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเน้นคำถามที่เป็นใจความสำคัญ แล้วนักเรียนจึงนำคำตอบที่ได้รวมทั้งข้อมูลในผังมโนทัศน์มาเขียนสรุปความต่อไป ซึ่งเป็นการพัฒนาพหุปัญญาด้านภาษาด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการเข้าใจตนเอง และด้านมิติสัมพันธ์กล่าวได้ว่าขั้นตอนในการสอนแต่ละขั้นอาจจะไม่ได้นำพหุปัญญาทั้ง 8 ด้านมาใช้พร้อมๆ กัน แต่เมื่อนำมารวมกันทั้ง 3 ขั้นตอนในการสอนอ่านแล้วจะเห็นได้ว่าสามารถพัฒนาพหุปัญญาของผู้เรียนได้ครบทั้ง 8 ด้าน และสำหรับทักษะการทำงานร่วมกันก็จะรวมอยู่ในทั้ง 3 ขั้นตอนเช่นกัน เพราะเป็นการแสดงออกถึงการให้ความร่วมมือกับการทำ

กิจกรรมการเรียนการสอนกิจกรรมการทำงานในกลุ่มของผู้เรียนเอง และความสามัคคี หรือการมีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงานของผู้เรียนจากการที่ได้รับมอบหมาย

สรุปกิจกรรมการเรียนการสอนแบบพหุปัญญาจะเป็นเหมือนกับการสอนอ่าน และเขียนโดยทั่วๆ ไป คือ มี 3 ขั้นตอนคือ ขั้นนำเสนอ, ขั้นฝึก, ขั้นนำไปใช้ แต่จะเป็นการ นำเอากิจกรรมต่างๆ ของพหุปัญญาเข้ามา บูรณาการกันในทุกขั้นตอนการสอนเพื่อเน้น ความสำคัญในเรื่องของทักษะการทำงานร่วมกัน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความเป็นมาของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนาประเทศในช่วง ปีพุทธศักราช 2530-2539 ดังจะเห็นได้จากการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 6 และฉบับที่ 7 จากจุดมุ่งหมายได้การพัฒนาประเทศโดยเน้นการ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงระยะเวลานั้น ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจใน หลากหลายรูปแบบ อาทิการส่งเสริมการลงทุนในธุรกิจต่างๆ ซึ่งในขณะนั้นประเทศไทย ได้รับการคาดหวังว่าจะเป็นเสือตัวที่ 5 ของทวีปเอเชียได้ แต่แล้วในช่วงปลายปี พ.ศ.2539 เป็นช่วงที่ประเทศไทยเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจร้ายแรงมากและสำคัญมาก เพราะประชาชน ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์นี้ เช่น การปิดกิจการของธุรกิจต่างๆ ซึ่งมีความ จำเป็นต้องลดเงินเดือนและสวัสดิการ และลดจำนวนพนักงาน หรือเลิกจ้างพนักงาน ทำให้ ประชาชนบางส่วนว่างงานลง รัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจนี้อย่างเต็ม ความสามารถ โดยได้ระดมความคิดจากนักวิชาการที่เกี่ยวข้องและผู้มีความรู้ความสามารถ ในสาขาวิชาต่างๆ เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และแนวทางหนึ่งที่รัฐบาลได้นำมา ช่วยในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น คือ การนำแนวคิดพระราชทานเศรษฐกิจ พอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการบริหารประเทศ (เทพวณี วิณิชำธร, 2548, หน้า 85)

นับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตรัชกาลที่ 9 เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2489 ถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 60 ปี พระองค์ทรงยึดหลักธรรมะเป็นแนวทางและทรงงาน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างต่อเนื่องตลอดมา ส่งผลให้การพัฒนาประเทศเกิด ความมั่นคงและยั่งยืนด้วยพระราชปณิธานที่ทรงเสียสละประโยชน์ส่วนพระองค์เพื่อ พสกนิกรชาวไทยทั้งมวลโดยไม่แยกสถานะ ศาสนา ชาติพันธุ์ หรือหมู่เหล่า และทรงถือว่า ทุกข์ของพสกนิกรคือทุกข์ของพระองค์ดังจะเห็นได้ว่า พระราชกรณียกิจที่พระองค์ทรง

ปฏิวัตินั้น แสดงให้เห็นถึงพระเมตตาแลพระมหากรุณาธิคุณในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่พลกนิกรทั้งแผ่นดินให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งสิ้น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พลกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นวิกฤต และให้สามารถดำรงอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

2. ความหมายของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วินัย ปรภวันนา (2544, หน้า 10) เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับกรประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเอง ครอบครัวหรือชุมชนได้โดยอาศัยหลักการพึ่งตนเองให้มากที่สุด โดยเฉพาะอาชีพการเกษตร ซึ่งประเทศไทยมีทรัพยากรดินและน้ำที่สมบูรณ์ ถ้าหากมีการจัดสรรอย่างเหมาะสมก็จะสามารถพัฒนาผลผลิตเลี้ยงตัวเองได้ (Self-Sufficiency) ในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น

สุเมธ ตันติเวชกุล (2541, หน้า 6) ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หรือระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ไว้ 2 ความหมาย ดังนี้ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ และเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน ความเป็นอยู่อย่างประมาทตนตามฐานะตามอัตรภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ ไม่พันทนาการอยู่กับสิ่งใด หากกล่าวโดยสรุป คือ หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต

ประเวศ วะสี (2541, หน้า 45) ให้ความหมายของคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงสำหรับทุกคน มีธรรมชาติพอเพียง มีความรักพอเพียง มีปัญหาพอเพียง มีทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล จะเรียกว่าเศรษฐกิจสมดุลก็ได้ เมื่อสมดุลก็เป็นปกติสบาย ไม่เจ็บไข้ ไม่วิกฤต

อำพล เสนาณรงค์ (2542, หน้า 146) กล่าวถึง ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การพยายามพึ่งตนเอง ช่วยตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้พอมีพอกิน โดยเฉพาะอาหารและที่อยู่อาศัย ส่วนที่ไม่สามารถผลิตได้ ก็แลกเปลี่ยนซื้อจากภายนอกบ้าง แต่ควรซื้อและใช้จากสิ่งของที่ผลิตได้ในท้องถิ่นหรือในประเทศให้มากที่สุด พยายามก่อกำหนดให้น้อยที่สุด และควรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย และพอใจในสิ่งที่ตนได้รับมาโดยธรรม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือยเพื่อให้มีรายจ่ายไม่เกินรายรับ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (ชน เทพิตูพงศ์, 2555, หน้า 27)

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางในการดำรงชีวิตด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล การพยายามพึ่งตนเองให้มากที่สุด ดำเนินด้วยทางสายกลางทั้งระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ

3. แนวคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ ซึ่งหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณา ดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2549, หน้า 6)

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมา ประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกในเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของ การพัฒนา

2. คุณลักษณะความพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ กับการปฏิบัติได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็น ขั้นตอน

คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ได้กล่าวถึง หลักการพัฒนาของ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติ ในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย และสามารถนำมา ประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการ ปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงต้องประกอบด้วย 3 ลักษณะดังนี้
ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาเหตุและผลที่เกิดจากการกระทำนั้นๆ อย่าง รอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับ พอเพียงนั้นต้องอาศัยความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องส่งเสริม ประกอบด้วย มีความตระหนักใน คุณธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนิน ชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงใน ทุกด้านทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

จะเห็นได้ว่า จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้นนั้นได้นำไปสู่การพัฒนา และการบริหารประเทศในทุกๆ ด้าน และหากเรานำปรัชญาดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการ ดำเนินชีวิตเพื่อความพออยู่ พอกิน ตามหลักคุณธรรมหลายประการที่แฝงอยู่ เช่น การมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียร ความอดทน และมีความรอบคอบ การปฏิบัติตน ตามคุณธรรมเหล่านี้ จะทำให้บุคคลนั้นดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยดีด้วยความพอเพียง และเมื่อเกิด ความพอเพียงก็ทำให้ตนเองเกิดความสุขในที่สุดซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพแนวคิดได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 2 แผนภาพสรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), (2549, หน้า 9)

4. การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา

จากกระแสพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2540 มีข้อความเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นกระแสพระราชดำรัส ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับฟื้นฟูเศรษฐกิจในสภาวะวิกฤติอันทรงคุณค่ายิ่งรวมทั้งรัฐบาลในปัจจุบันได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งเน้นนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนา โดยประสานความร่วมมือกันทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจและประชาชนเพื่อให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้ กระทรวงศึกษาธิการมีความตระหนักในภารกิจดังกล่าว และให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) มุ่งเน้นนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาประเทศ จึงจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อดำเนินโครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย โดยมีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกันรับผิดชอบเพื่อให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน นำวิถีชีวิตของประชาชน สามารถพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้ตามแนวพระราชดำรัสและนโยบายรัฐบาลรวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นของการผลักดันให้ประเทศชาติโดยรวมพัฒนาต่อไปอย่างเต็มศักยภาพโดยใช้รูปแบบการจัดการศึกษานานพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาและเยาวชนมีวิสัยทัศน์ของการขับเคลื่อนคือ สานเครือข่าย ขยายความรู้ ควบคู่ประชาสัมพันธ์ โดยมีแนวทางในการขับเคลื่อน 2 ส่วน คือ ส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการให้บริการ/บริหารสถานศึกษา และส่งเสริมในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วยหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน และส่วนที่เรียนนอกห้องเรียนที่มีคุณลักษณะและการจัดการที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือ สอนพอประมาณกับศักยภาพของนักเรียน พอประมาณกับภูมิสังคมของโรงเรียนและชุมชนเป็นที่ตั้ง เช่น กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมกิจกรรมเข้าวัดสร้างเสริมคุณธรรมเป็นต้น โดยมีการส่งเสริมให้ใช้ความรู้อยู่อย่างรอบคอบระมัดระวัง ฝึกให้เด็ก เยาวชนรู้จักตนเองและชุมชน คิดเป็น ทำเป็นอย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันผ่านการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบ ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น มีวินัย มีสัมมาคารวะ ปลูกจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรมไทย กล่าวคือ ให้เด็กและเยาวชนยึดมั่นในหลักศีลธรรม

สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคม สิ่งแวดล้อม และตัวกิจกรรมเองก็ต้องยั่งยืนมีภูมิคุ้มกัน ในด้านต่างๆ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้บูรณาการการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเข้าไปในการเรียนรู้ สาระต่างๆ ทุกสาระการเรียนรู้

ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษานั้น จะต้องมุ่งพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอด ความรู้และปลูกฝัง สิ่งต่างๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้นจึงควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ก่อน เพราะเมื่อครูเข้าใจครูก็จะได้ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ครูจะสอนให้เด็กรู้จักพอ ครูจะต้องรู้จักพอก่อน โดยมีวิถีชีวิตอยู่ อย่างพอเพียงและเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องมีสติในการเลือกรับ ข้อมูลข่าวสารที่เข้ามา รู้จักเลือกรับและต่อยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ หมั่นศึกษาเพิ่มพูน ความรู้อย่างเป็นขั้นตอน ไม่ก้าวกระโดด ในการเลือกรับข้อมูลนั้นต้องพิจารณารับและรู้จัก แก้ไขปัญหา ประเมินความรู้และสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา มีการเตรียมพร้อมที่จะรับมือ กับสภาพและผลจากการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ได้อย่างรอบคอบและระมัดระวัง เป้าหมายสำคัญในการขับเคลื่อน คือ การทำให้ผู้เรียนรู้จักพอเพียง ปลูกฝัง อบรมบ่มเพาะ ให้มีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร สาระการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อสอนให้ผู้เรียนรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลทางเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของ วัฒนธรรมค่านิยมความเป็นไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ รู้ว่าตนเองเป็น องค์ประกอบหนึ่งในสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของโลก การกระทำของตนย่อมมีผลและ เชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในโลกที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมาย ดังกล่าวข้างต้น สำคัญคือครูจะต้องรู้จักบูรณาการการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชน เห็นถึงความเชื่อมโยงในมิติต่างๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งความเป็นองค์รวมนี้จะเกิดขึ้นได้ครูต้องใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการ ขับเคลื่อน นอกจากนี้ ในการส่งเสริมให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ใน สถานศึกษาต่างๆ นั้น อาจจะใช้วิธี “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ตามหลักการของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ว่าสำคัญที่สุดครูต้องเข้าใจปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงก่อน โดยเข้าใจว่าแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นแนวคิดที่ สามารถเริ่มต้นและปลูกฝังได้ผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน เช่น กิจกรรมการ รักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน กิจกรรมธนาคารขยะ กิจกรรมการสำรวจทรัพยากรของ ชุมชน กิจกรรมออมทรัพย์ เป็นต้นอย่างแรก ครูต้องเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี โดยกลับมาพิจารณาและวิเคราะห์ดูว่า ในตัวครูนั้นมีความไม่พอเพียงในด้านใดบ้าง การวิเคราะห์ปัญหาจะทำให้รู้และเข้าใจปัญหาที่เกิดจากความไม่พอเพียง รวมทั้งควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหานั้น โดยต้องดำเนินไปบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม โดยเฉพาะคุณธรรมนั้น เป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในใจของผู้เรียนก่อน โดยการผ่านกิจกรรมที่ครูเป็นผู้คิดขึ้นมา ครูต้องเริ่มต้นปลูกฝังแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและร่วมกันคิดร่วมกันทำ สามัคคีกันในกระบวนการ หรือ หลังจากที่ครูได้ค้นหากิจกรรมที่จะปลูกฝังแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ครูควรตั้งเป้าหมายการสอนก่อนว่าครูจะสอนเด็กให้รู้จักพัฒนาตนเองได้อย่างไร โดยอาจเริ่มต้นจากการสอนกิจกรรมเล็กๆ น้อยๆ ที่จะสามารถเริ่มต้นจากตัวผู้เรียนแต่ละคนให้ได้ก่อน เช่น การเก็บขยะ การประหยัดพลังงาน เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยระหว่างปัจจัยที่ตนเองมีต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกในด้านต่างๆ ในส่วนของการเข้าถึงนั้นเมื่อครูเข้าใจแล้ว ครูต้องคิดหาวิธีที่จะเข้าถึงผู้เรียนพิจารณาดูก่อนว่าจะสอดแทรกกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในวิถีชีวิตและในวิชาการต่างๆ ได้อย่างไร ทั้งนี้อาจจัดกิจกรรมกลุ่มให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดร่วมกันทำ รู้จักแบ่งหน้าที่กันตามความสามารถในแต่ละช่วงชั้น เช่น ในกิจกรรมการเก็บขยะเพื่อรักษาความสะอาดของโรงเรียน ครูอาจจัดกิจกรรมกลุ่มสำหรับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ 1 สร้างกิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้เรียนเก็บขยะ (ให้ผู้เรียนรู้จักหน้าที่ของตนในระดับบุคคล) ช่วงชั้นที่ 2 สร้างกิจกรรมที่สนับสนุนให้ผู้เรียนช่วยกันเก็บขยะและนำขยะ (ให้รู้จักการวิเคราะห์และรู้ถึงความเชื่อมโยงของตนเองกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในโรงเรียน) ช่วงชั้นที่ 3 สร้างกิจกรรมที่สอนให้ผู้เรียนรู้จักกับชุมชนภายนอกโรงเรียนเช่น การสร้างกิจกรรมที่สอนให้ผู้เรียนรู้จักแบ่งแยกขยะ ร่วมมือกับชุมชนในการรักษาสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่โรงเรียนและชุมชนของเขาตั้งอยู่ด้วย

5. แนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา

ในสถานศึกษา

สถานศึกษาควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝัง เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและตระหนัก

ในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

- 1.1 มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจทั่วไป

1.3 เห็นประโยชน์และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนากลุ่ม/โรงเรียน/ชุมชนและพัฒนาสังคมโดยรวม

2. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

2.1 มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับภูมิสังคมต่างๆ เช่น การผลิตและจำหน่ายสินค้า การให้บริการ การดำเนินธุรกิจขนาดต่างๆ การใช้จ่ายและการออม การเกษตร ฯลฯ เพื่อให้สามารถอุ้มชูตัวเองและครอบครัวได้

2.2 มีทักษะ ค่านิยม และจริยธรรมเบื้องต้นที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล ไม่เบียดเบียน นำไปสู่ความสันติสุขและรู้จักสามัคคี

2.3 ใช้และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์และความสุขอย่างยั่งยืน

2.4 สืบสานและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น หวงแหนทรัพย์สินสมบัติของชาติ รักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย

3. ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

3.1 ปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ รู้จักการประมาณตน รู้จักศักยภาพของตนเองที่มีอยู่และรู้จักสภาพแวดล้อมของชุมชน/สังคมที่อาศัยอยู่

3.2 ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของความถูกต้อง โดยใช้สติปัญญา มีความรอบรู้และรอบคอบในการคิด พูด ทำ โดยยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ

3.3 มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

3.4 มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สามารถคิดวิเคราะห์และปฏิบัติด้วยความรอบคอบระมัดระวัง

3.5 ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน ขยันหมั่นเพียร แบ่งปัน มีสติ ปัญญา มีวินัย พึ่งตนเอง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล มีความรับผิดชอบและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

6. แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง

โครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเศรษฐกิจพอเพียงของเศรษฐกิจพอเพียง
สู่สถานศึกษา เสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนตาม
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร มีแนวทางดำเนินการดังนี้

สถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจ
พอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา ตามขั้นตอนดังนี้

1.1 สถานศึกษานำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามแนวทาง
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณาปรับปรุงหรือเพิ่มเติม วิสัยทัศน์ เป้าหมาย
และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุงหรือเพิ่มเติม
มาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหลักสูตร
สถานศึกษาที่ปรับปรุงหรือเพิ่มเติม

1.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุง เพิ่มเติม
หรือจัดทำสาระการเรียนรู้ หน่วยการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ
เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นตามข้อ 2

2. การจัดการเรียนการสอน

สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ใน
หลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการ
ปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน โดยมีแนวดำเนินการดังนี้

2.1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิดวิเคราะห์
การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหา ฯลฯ ที่เริ่มจากชีวิตประจำวัน
และเชื่อมโยงสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลก

2.2 จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการทดลอง การปฏิบัติจริงทั้งใน
สถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ทั้งในรูปแบบการจัดทำโครงการ โครงการงาน
และอื่นๆ ทั้งการศึกษารายบุคคล และเป็นกลุ่ม

2.3 วัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

2.3.1 ความรู้ (Knowledge)

2.3.2 ทักษะกระบวนการ (Process)

2.3.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attitude)

3. การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา

สถานศึกษาควรจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ปฏักผัง หล่อหลอม คุณลักษณะอันพึงประสงค์และเอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

3.1 จัดอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เน้นความร่วมมือร่วมใจ ประโยชน์ใช้สอย เป็นแหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์สืบสานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย

3.2 กำหนดระเบียบ ธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษา ที่ส่งเสริมความมีระเบียบ วินัย เคารพธรรมเนียมปฏิบัติ กฎกติกาของสังคมส่วนรวม เช่น การมีวินัย การเข้าคิว การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ฯลฯ

3.3 ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรม เช่น การทำบุญ การบริจาค การปฏิบัติกิจทางศาสนา การฝึกอบรมจิต การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การยกย่องส่งเสริม ผู้กระทำความดี การส่งเสริมการแบ่งปัน การช่วยเหลือกันและกัน

3.4 ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ และการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดประกวดในรูปแบบต่างๆ การหาความรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีและอื่นๆ

3.5 ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา

3.6 จัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. การจัดระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษา

สถานศึกษาควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวทางดังนี้

4.1 ทบทวน ปรับปรุง พัฒนา โครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการ ให้สอดคล้องหรือรองรับการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

4.2 กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมและการปรับปรุง เพิ่มเติมหรือจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษา ให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา มีการดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นระบบ และมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

4.3 พัฒนาบุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบการบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลง และการจัดการศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.4 จัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการและระบบการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา

5. การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน ตามแนวทางดังนี้

5.1 ร่วมกำหนดแนวนโยบายและการวางแผน

5.2 ร่วมให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

5.3 ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดสภาพและบรรยากาศภายในสถานศึกษา

5.4 ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ที่บ้าน และสถานที่อื่นๆ

5.5 ร่วมติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

6. การติดตามและการประเมินผลการจัดการศึกษา

สถานศึกษาควรจัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

6.1 ติดตามและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยพิจารณาจากวิธีการหรือแนวทาง ดังนี้

6.1.1 ผลการทดสอบความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานด้านเศรษฐกิจพอเพียง

6.1.2 ผลงานและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน

6.1.2.1 การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของผู้เรียน

6.1.2.2 ผลการประเมินโดยผู้ประเมินภายนอก หรือผู้มีส่วนได้เสีย จากทุกภาคส่วน

6.2 ติดตามและประเมินความเหมาะสมของการดำเนินการใน กระบวนการ ขั้นตอน และกิจกรรมการดำเนินการในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการ เรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดระบบการบริหารจัดการ การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการ ประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนอันพึงประสงค์

6.3 จัดให้มีระบบการรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ ทั้งการ รายงานภายในสถานศึกษา และการรายงานต่อสาธารณชน และการรายงานต่อหน่วยงาน ต้นสังกัด

ขั้นตอนการดำเนินการตามแนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา

สรุป การดำเนินการตามแนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษามีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนโยบายสำคัญของสถานศึกษา

2. พัฒนาความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรทั้งผู้บริหาร ครู และ คณะกรรมการ

3. สถานศึกษาและส่งเสริมให้ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ทบถวนหรือปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนากิจการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. จัดทำ ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมโครงการ กิจกรรม และปรับแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

6. ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

7. จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของสถานศึกษา

8. เสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียน การสอน

9. จัดระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินการ

10. ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาใน ชั้นตอน สำคัญทุกชั้นตอน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทฤษฎีพหุปัญญาร่วมกับหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทฤษฎีพหุปัญญาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหมายด้วยกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎีพหุปัญญาที่ มาผนวกเข้ากับหลักแนวคิด 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงกล่าวคือนำหลักปรัชญา 3 ห่วง คือ หลักของความพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และ 2 เงื่อนไข คือเงื่อนไข ความรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวัง และเงื่อนไขคุณธรรมอัน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน มีความขยันหมั่นเพียร แบ่งปัน มีสติปัญญา มีวินัย พึ่งตนเอง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล และมีความรับผิดชอบ เป็นต้น โดยเฉพาะความรับผิดชอบต่อ เน้นให้เกิดกับนักเรียนให้มากเป็นพิเศษ เนื่องจากนักเรียนขาดคุณธรรมด้านนี้มาก

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำทฤษฎี เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมายให้ นักเรียนได้รับความรู้และจดจำเรื่องที่เรียนได้นาน และสามารถเชื่อมโยงความรู้กับ ความคิดเข้าด้วยกัน ใช้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์เรื่องราวต่างๆ ได้ด้วยความ รอบคอบระมัดระวัง พร้อมกับฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย เมื่อนักเรียนได้รับความรู้ ควบคู่กับคุณธรรมดังกล่าวแล้วจะทำให้ นักเรียนสามารถอยู่ ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. กระบวนการจัดการเรียนรู้ทฤษฎีพหุปัญญาร่วมกับหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ผู้วิจัยหลอมรวมเข้าด้วยกันแล้ว มี 7 ขั้นตอน คือ

2.1 ทบทวนความรู้เดิม เสริมความรอบคอบ ขั้นนี้เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน ด้วยการทบทวนความรู้เดิมจากบทเรียนที่เรียนมาแล้วหรืออาจใช้การนำเข้าสู่บทเรียนด้วย เกม เพลง หรือปริศนาคำทาย หรืออื่นๆ ตามเนื้อหา เพื่อเตือนความจำในเรื่องที่เรียน มาแล้ว

2.2 เข้าใจกรอบเงื่อนไข ได้จุดมุ่งหมาย เป็นการชี้แจงจุดมุ่งหมายของ บทเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ตั้งใจเรียน เมื่อจบบทเรียนแล้วนักเรียนจะทดสอบความรู้ตาม จุดมุ่งหมายที่เรียน

2.3 ใช้ทฤษฎีพหุปัญญาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการ นำเสนอ เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักพอประมาณตาม ความสามารถของตน และความเหมาะสมกับเนื้อหา

2.4 เรียบเรียงเนื้อหา สาระความรู้ใหม่ เป็นขั้นที่ครูเสนอเนื้อหาสาระที่ ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ในบทเรียนนั้น เป็นการให้ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวให้กับนักเรียน

2.5 ใช้การเชื่อมโยง อย่างมีเหตุผล เป็นขั้นการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระกับ ทฤษฎีพหุปัญญาโดยอธิบายให้ความรู้เชิงกระบวนการ ชี้แจงเหตุผล และวิธีการ ให้ นักเรียนเข้าใจก่อนนำไปปฏิบัติ เพื่อเป็นการฝึกให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถในการคิด วิเคราะห์เรื่องราวต่างๆ ในบทเรียน ได้อย่างมีเหตุผลสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาบทเรียนให้ เข้ากับทฤษฎีพหุปัญญาได้อย่างเหมาะสมในขั้นต่อไป

2.6 ฝึกปฏิบัติ เป็นขั้นการฝึกปฏิบัติตามกิจกรรมให้มีความรู้ ความคิด ความรับผิดชอบ เป็นขั้นตอนการลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอน เป็นการฝึกการเรียนรู้ ให้ใช้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับ มอบหมายเพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการทำงาน

2.7 ร่วมกันสรุปกรอบความรู้ สู่ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เป็นขั้นสุดท้ายที่ครูและ นักเรียนต้องอภิปรายผลการทฤษฎีพหุปัญญากับเนื้อหา สรุปความรู้ที่ได้เรียนรู้มา แจงผล การปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นที่ 6 ยกย่องชมเชยผู้ที่ปฏิบัติได้ถูกต้อง ให้กำลังใจผู้ที่ปฏิบัติยัง ไม่ถูกต้อง และมอบหมายงานให้ปฏิบัติเป็นการให้ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้ทฤษฎีพหุปัญญา ร่วมกับหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยได้วางแผนทฤษฎีพหุปัญญา ร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังต่อไปนี้

- 3.1 ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ เนื้อหาสาระที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างละเอียดและทฤษฎีพหุปัญญาที่เหมาะสมกับเนื้อหา
- 3.2 ศึกษาขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ทฤษฎีพหุปัญญา ร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.3 เขียนการจัดการเรียนรู้ทฤษฎีพหุปัญญา ร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.4 จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนรู้ให้พร้อม
- 3.5 จัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีพหุปัญญา ร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่วางไว้
- 3.6 วัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้
- 3.7 เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ มาพิจารณาข้อดี ข้อเสีย เพื่อนำมาพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้นต่อไป ซึ่งสรุปเป็นรูปแบบการสอนได้ดังนี้

การคิดวิเคราะห์

การคิดวิเคราะห์เป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตและการดำเนินชีวิตบุคคลที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จะมีทักษะในการคิดเห็นบุคคลอื่นๆ

1. ความหมายของการคิด

จากการศึกษาความหมายของการคิด ได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการคิดไว้หลายท่าน เช่น (ลักขณา สริวัฒน์, 2549, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการคิด คือ พฤติกรรมภายในสมองที่อยู่ในลักษณะหรือรูปแบบของการปฏิบัติการทางสมองที่เป็นกระบวนการแห่งความคิด โดยเริ่มจากสภาพหรือเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาที่ทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัด วิตกกังวล อารมณ์ตึงเครียด ไม่สบายใจ จึงต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้คลายความรู้สึกไม่สบายใจ หรือเพื่อแก้ไขปัญหานั้นๆ ให้สำเร็จลุล่วงไป และเกิดความสุขสบายใจได้ และสุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2553, หน้า 18)

สรุปเกี่ยวกับความคิดได้ว่า การคิดเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสมองที่มีการค้นหาหลักการ หรือข้อความจริงแล้ววิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป ซึ่งการคิดนั้นอาจเกิดจากสิ่งเร้า หรือ ข้อเท็จจริงที่ได้รับ ร่วมกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ผลของการปรับเปลี่ยนการคิดจะช่วย พัฒนาระดับความคิดให้สูงขึ้นได้ สำหรับประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2553, หน้า 3) กล่าวว่า ความคิดเป็นกระบวนการทำงานของสมองที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากประสบการณ์เดิม สิ่งเร้า และสภาพแวดล้อมที่เข้ามากระทบส่งผลให้เกิดความคิดในการที่จะแก้ไขปรับตัว เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาหรือปรับให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ส่วนสุวัฒน์ วิวัฒน์านนท์ (2551, หน้า 52) ได้สรุปสั้นๆ ว่า การคิด หมายถึง การกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยปัญญา

ทิศนา แคมมณี (2545, หน้า 401) ได้ให้ความหมายของคำว่า คิดวิเคราะห์ คือการคิดที่ต้องใช้คำตอบแยกแยะข้อมูล และหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่แยกแยะนั้น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การเรียนรู้ในระดับที่ผู้เรียนสามารถจับได้ว่าอะไรเป็นสาเหตุ เหตุผล หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549, หน้า 5-58) ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่า หมายถึง การระบุเรื่องหรือปัญหา จำแนกแยกแยะ เปรียบเทียบข้อมูลเพื่อจัดกลุ่มอย่างเป็นระบบ เหตุผลหรือเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เพียงพอในการตัดสินใจ แก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์

ประกายมาศ ทองหมื่น (2554, หน้า 23) ได้ให้ความหมายว่า การคิด วิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะ จำแนกส่วนย่อยๆ ของเรื่องราว เหตุการณ์หรือเนื้อเรื่อง โดยแยกข้อเท็จจริงของข้อมูล เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล และนำไปประยุกต์ใช้ได้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, หน้า 30) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์เป็น วิธีการคิดแยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ส่วน วัชรา เล่าเรียนดี (2547, หน้า 57) ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่า เป็นการแสดงออก คำพูด หรือพฤติกรรม การปฏิบัติที่บ่งบอกความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ อย่างละเอียดทุกแง่มุม โดยอธิบาย เหตุผลประกอบเรื่องที่รู้ ระบุความคิดรวบยอด ระบุปัญหา ระบุความสัมพันธ์ของ ความคิดรวบยอดต่างๆ และรายละเอียดของเรื่องที่สามารถแจ่มแจ้ง จำแนกแยก

องค์ประกอบส่วนประกอบต่างๆ รวบรวมข้อมูลที่เป็นหลักฐานสำคัญ เพื่อนำมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ และประเมินผลหรือเพื่อสรุปอย่างเหมาะสม

สุวิทย์ มูลคำ (2554, หน้า 9) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ อาจหมายถึงรวมถึง การจำแนก แยกแยะ องค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกเป็นส่วนๆ เพื่อค้นหาว่ามี องค์ประกอบย่อยๆ อะไรบ้าง ทำมาจากอะไร ประกอบขึ้นมาได้อย่างไร และมีความ เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไรในเชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบนั้น เพื่อค้นหาสภาพความเป็นจริงหรือสิ่งสำคัญของสิ่งที่กำหนดให้

วินนา เทพคำ. (2553, หน้า 16) การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการ จำแนก แยกแยะ มองเห็น มองออก จากการอ่านเรื่องราว เหตุการณ์หรืองานเขียน ต่างๆ เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นเพื่อสามารถสร้าง ทักษะการคิดและการเชื่อมโยงเข้าสู่การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

จันทนา บุตรดา (2554, หน้า 35) ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะส่วนย่อยๆ ของเหตุการณ์ เรื่องราว หรือเนื้อเรื่องต่างๆ ว่า ประกอบด้วยอะไร มีจุดมุ่งหมายหรือความประสงค์สิ่งใด และส่วนย่อยๆ ที่สำคัญนั้น แต่ละเหตุการณ์เกี่ยวพันกันอย่างไรบ้าง และเกี่ยวพันโดยการ ระบุความเหมือนหรือความแตกต่างด้วย

บลูม (Bloom, 1974, p.163, อ้างถึงใน พัชราภรณ์ พิมละมาศ, 2544, หน้า 28) ได้กล่าวถึงความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่าเป็นการเน้นการตีความข้อมูลหลักไปยัง องค์ประกอบย่อยๆ และเป็นการค้นคว้าความสัมพันธ์และแนวทางที่ใช้ในการจัดการการ วิเคราะห์ ซึ่งสามารถสื่อออกมาให้เห็นได้โดยผ่านเทคนิคและวิธีการสรุปความที่มี ประสิทธิภาพ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถ ของการจำแนก แยกแยะ เรื่องราว ข้อมูล เนื้อเรื่อง ออกเป็นส่วนๆ จากการตีความข้อมูล หลักไปยังส่วนย่อยๆ เพื่อค้นหาความสัมพันธ์นำไปสู่การเชื่อมโยง โดยอาศัยหลักการพร้อม วิธีการสรุปผลอย่างถูกต้อง

2. องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์

สุวิทย์ มูลคำ (2554, หน้า 17) การคิดวิเคราะห์มีองค์ประกอบสำคัญ

3 ประการ ดังนี้

1. สิ่งที่กำหนดให้ เป็นสิ่งสำเร็จรูปที่กำหนดให้วิเคราะห์ เช่น วัตถุ สิ่งของ เรื่องราว เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ต่างๆ เป็นต้น
2. หลักการหรือกฎเกณฑ์ เป็นข้อกำหนดสำหรับใช้แยกส่วนประกอบของสิ่งที่กำหนดให้ เช่น เกณฑ์ในการจำแนกสิ่งที่มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน หลักเกณฑ์ในการหาลักษณะความสัมพันธ์เชิงเหตุผลอาจจะเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่มีความคล้ายคลึงกันหรือขัดแย้งกัน เป็นต้น
3. การค้นหาความจริงหรือความสำคัญ เป็นการพิจารณาส่วนประกอบของสิ่งที่กำหนดให้ตามหลักหรือกฎเกณฑ์ แล้วทำการรวบรวมประเด็นที่สำคัญเพื่อหาข้อสรุป
เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, หน้า 26-30) ได้แบ่งการคิดวิเคราะห์ออกเป็น 4 องค์ประกอบ ดังนี้
 1. ความสามารถในการตีความ หมายถึง การพยายามทำความเข้าใจและให้เหตุผลแก่สิ่งที่เราต้องการจะวิเคราะห์ เพื่อแปลความหมายที่ไม่ปรากฏโดยตรงของสิ่งนั้น เป็นการสร้างความเข้าใจต่อสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ โดยเกณฑ์ที่แต่ละคนใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินใจย่อมแตกต่างกันตามความรู้ ประสบการณ์ ค่านิยมของแต่ละบุคคล และความสามารถในการเชื่อมโยงเหตุผล
 2. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะวิเคราะห์ หมายถึง เราจะคิดวิเคราะห์ได้ดีนั้น ต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของเรื่องนั้น เพราะความรู้จะช่วยกำหนดขอบเขตของการวิเคราะห์แจ่มแจ้ง และจำแนกได้ว่าเรื่องนั้นเกี่ยวข้องกับอะไร มีองค์ประกอบย่อยๆ อะไรบ้าง มีที่หมวดยุ่ จัดลำดับความสัมพันธ์อย่างไร และรู้ว่าอะไรเป็นสาเหตุ
 3. ความช่างสังเกต ช่างสงสัย และช่างถาม หมายถึง นักคิดเชิงวิเคราะห์ต้องมียุ่ประกอบทั้ง 3 นี้รวมด้วย เพราะจะนำไปสู่การสืบค้นความจริงและเกิดความชัดเจนในประเด็นที่ต้องการวิเคราะห์ ขอบเขตของคำถามจะต้องยึดหลัก 5W1H คือ ใคร (Who) ทำอะไร (What) ที่ไหน (Where) เมื่อไร (When) เพราะเหตุใด (Why) อย่างไร (How)
 จากการศึกษายุ่ประกอบของการคิดวิเคราะห์ของผู้วิจัย สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์ประกอบด้วย
 1. สิ่งที่เป็นข้อมูล เช่น เรื่องราว วัตถุ สิ่งของ เป็นต้น
 2. ความรู้ในการคิดวิเคราะห์ เพื่อจำแนก แยกแยะ องค์ประกอบของสิ่งที่เป็นข้อมูลได้
 3. ความสามารถในการเชื่อมโยง

4. สรุปประเด็นสำคัญ

3. กระบวนการคิดวิเคราะห์

สุวิทย์ มูลคำ (2554, หน้า 19) กระบวนการคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของเรื่องราว หรือเหตุการณ์ต่างๆ ขึ้นมา เพื่อเป็นต้นเรื่องที่จะใช้วิเคราะห์ เช่น พืช สัตว์ หิน ดิน รูปภาพ บทความ เรื่องราว เหตุการณ์หรือสถานการณ์จากข่าว ของจริงหรือสื่อเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 กำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดประเด็นข้อสงสัยจากปัญหาของสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ ซึ่งอาจจะกำหนดเป็นคำถามหรือเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์เพื่อค้นหาความจริง สาเหตุ หรือความสำคัญ เช่น ภาพนี้บทความนี้ต้องการสื่อหรือบอกอะไรที่สำคัญที่สุด

ขั้นที่ 3 กำหนดหลักการหรือกฎเกณฑ์ เป็นการกำหนดข้อกำหนดสำหรับใช้แยกส่วนประกอบของสิ่งที่กำหนดให้ เช่น เกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกสิ่งที่มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน หลักเกณฑ์ในการหาลักษณะความสัมพันธ์เชิงเหตุผล อาจเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่มีความคล้ายคลึงกันหรือขัดแย้งกัน

ขั้นที่ 4 พิจารณาแยกแยะ เป็นการพินิจวิเคราะห์ ทำการแยกแยะกระจายสิ่งที่กำหนดให้ออกเป็นส่วนย่อยๆ โดยอาจใช้เทคนิคคำถาม 5W1H ประกอบด้วย What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อไร) Why (ทำไม) Who (ใคร) และ How (อย่างไร)

ขั้นที่ 5 สรุปคำตอบ เป็นการรวบรวมประเด็นที่สำคัญเพื่อหาข้อสรุปเป็นคำตอบหรือตอบปัญหาของสิ่งที่กำหนดให้

สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2552, หน้า 13) ได้เสนอขั้นตอนการคิดวิเคราะห์ได้แก่

1. กำหนดสิ่งสำเร็จรูปสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์หรือเรื่องราวเป็นตัวต้นเรื่อง เช่น ต้นไม้ สัตว์ พลเมือง ภาวะโลกร้อน อาหารสำเร็จรูป นิทาน ข่าว
2. กำหนดคำถามหรือปัญหาเพื่อค้นหาความจริง เช่น ต้นไม้มีความสำคัญต่อมนุษย์อย่างไร
3. พินิจวิเคราะห์แยกแยะกระจายสิ่งที่กำหนดให้ออกเป็นส่วนย่อย เช่น

ต้นไม้มีความสำคัญต่อมนุษย์ คือ เป็นร่มเงาบังแสงแดด ต้นไม้บางชนิดเป็นยารักษาโรค ผลไม้นำมาเป็นอาหาร ลำต้นของไม้นำมาสร้างบ้านที่อยู่อาศัย ทำเครื่องเรือนเครื่องใช้

4. สรุปลงเป็นคำถาม หรือตอบปัญหานั้นๆ กล่าวคือ เมื่อจำแนกแยกแยะตอบคำถามแล้วจะได้ความคิดว่า ต้นไม้มีความสำคัญต่อมนุษย์ในด้านต่างๆ เพื่อได้ข้อสรุปแนะนำไปเป็นแนวทางการตัดสินใจประยุกต์ใช้ประโยชน์จากการวิเคราะห์ต่อไป

จากการศึกษากระบวนการคิดวิเคราะห์ของผู้วิจัย สรุปได้ว่า กระบวนการคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วย

1. กำหนดสิ่งที่ เป็นข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์
2. กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์
3. ศึกษาหลักการ กฎเกณฑ์ หรือทฤษฎี ที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อแยกแยะข้อมูล เรื่องราวต่างๆ
4. สรุปผลการคิดวิเคราะห์

4. ประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์

สุวิทย์ มูลคำ (2554, หน้า 39) ได้สรุปประโยชน์ของการคิดวิเคราะห์ไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้เราเข้าใจข้อเท็จจริง รู้เหตุผลเบื้องหลังของสิ่งที่เกิดขึ้น เข้าใจความเป็นมาเป็นไปของเหตุการณ์ต่างๆ รู้ว่าเรื่องนั้นมีองค์ประกอบอะไรบ้างที่ทำให้เราเข้าใจข้อเท็จจริงที่เป็นฐานความรู้ในการนำไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาการประเมินและการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง
2. ช่วยให้เราสำรวจความสมเหตุสมผลของข้อมูลที่ปรากฏและไม่ด่วนสรุปตามอารมณ์ ความรู้สึกหรืออคติ แต่สืบค้นตามหลักเหตุผลและข้อมูลที่เป็นจริง
3. ช่วยให้เราไม่ด่วนสรุปสิ่งใดง่ายๆ แต่สืบสารตามความเป็นจริง ขณะเดียวกันจะช่วยให้เราไม่หลงเชื่อข้ออ้างที่เกิดจากตัวอย่างเพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาเหตุผล และปัจจัยเฉพาะในแต่ละกรณีได้
4. ช่วยในการพิจารณาสาระสำคัญอื่นๆ ที่ถูกปิดเบี่ยงไปจากความประทับใจในครั้งแรก ทำให้เรามองอย่างครบถ้วนในแง่มุมอื่นๆ ที่มีอยู่
5. ช่วยพัฒนาความเป็นคนช่างสังเกต การหาความแตกต่างของสิ่งที่ปรากฏ พิจารณาตามความสมเหตุสมผลของสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนที่จะตัดสินใจสรุปสิ่งใดลงไป

6. ช่วยให้เราหาเหตุผลที่สมเหตุสมผลให้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ณ เวลานั้น โดยไม่พึ่งพิงอคติ ที่ก่อตัวอยู่ในความทรงจำ ทำให้เราสามารถประเมินสิ่งต่างๆ ได้อย่างสมจริงสมจัง

7. ช่วยประมาณการความน่าจะเป็น โดยสามารถใช้ข้อมูลพื้นฐานที่เรามีวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยอื่นๆ ของสถานการณ์ ณ เวลานั้น อันจะช่วยเราคาดการณ์ความน่าจะเป็นได้สมเหตุสมผลมากกว่า

สுகนธ์ สีนธพานนท์ และคณะ (2552, หน้า 13) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์เป็นการพัฒนาผู้เรียน ให้มีความสามารถด้านเหตุผลการคิด รู้จักให้เหตุผลเชิงวิเคราะห์ ซึ่งสามารถบอกประโยชน์ของการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. ทำให้สามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากข้อมูล หรือจากความคิดเห็น มีความกระจ่างชัดเจน ทำให้มองเห็นแนวทางในการตัดสินใจที่จะทำงานหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ ทำให้รู้จักคิดจำแนกแยกแยะสิ่งที่เรียนรู้ จัดประเภทสิ่งต่างๆ อย่างมีหลักเกณฑ์ สามารถทำนายผลหรือคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นได้ใกล้เคียงความเป็นจริง หรือความรู้สึกของตนเอง

3. ทำให้เป็นคนมีเหตุผล มีหลักการไม่กระทำสิ่งใดๆ ตามใจตนเองอย่างเลื่อนลอยไร้ทิศทาง ไม่สรุปเรื่องราวต่างๆ ตามอารมณ์ หรือความรู้สึกตนเอง

4. ทำให้เป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ ได้รับการยอมรับจากผู้อื่นในด้านการแสดงความคิดเห็นหรือการให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล

5. สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล ตามขั้นตอนถูกต้อง และสามารถปรับตนเองให้เข้ากับสถานการณ์เหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมโลกยุคปัจจุบันได้ ไม่คล้อยตามหรือหลงเชื่อบุคคลอื่นจนเกิดพลาดพลั้งในกิจการต่างๆ

6. ทำให้เป็นผู้ที่มีทักษะในการลำดับเหตุการณ์ เรื่องราวต่างๆ หลอมรวมได้ใจความเพื่อนำเสนอความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลไปยังบุคคลและองค์กรต่างๆ ได้

7. ทำให้สามารถประมวลข้อคิดหรือความคิดเห็นของบุคคลที่หลากหลายมาสัมพันธ์กัน เพื่อนำมาสรุปเป็นแนวคิดใหม่นำไปใช้ในการพัฒนาและ/หรือปรับปรุงคุณภาพของงาน

8. ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและสามารถตรวจสอบความถูกต้องตามหลักเกณฑ์ได้ตรงประเด็น

สรุปได้ว่า การคิดวิเคราะห์ เป็นความสามารถในการแยกแยะข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย วัตถุ เรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆ ออกเป็นส่วนๆ และจัดเป็นหมวดหมู่เพื่ออธิบาย ตีความ เชื่อมโยงสิ่งที่เป็นข้อมูล ค้นหาความจริง ได้มาซึ่งเหตุผลในการตัดสินใจในเหตุการณ์ต่างๆ รอบด้าน บุคคลที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จะมีความสามารถในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ

5. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์

บุญยงค์ ทองมี (2550, หน้า 8-9) กล่าวว่า การวิเคราะห์จะเกิดขึ้นเมื่อข้อมูลที่ได้รับมีประเด็นที่ต้องคิด หรือเมื่อพบสิ่งที่มีความคลุมเครือหรือผิดปกติ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ผู้สอนควรกำหนดสถานการณ์หรือข้อมูลที่มีประเด็นให้ต้องคิดตามความหมายของการคิดวิเคราะห์ดังกล่าว และให้ผู้เรียนมีการจัดกระทำกับข้อมูลด้วยตนเอง โดยลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์
2. กำหนดวัตถุประสงค์/เป้าหมายในการวิเคราะห์
3. แยกแยะ/แจกแจงรายละเอียดส่วนประกอบสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์
4. ตรวจสอบ/จัดโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบใหญ่และองค์ประกอบย่อย
5. นำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์
6. นำผลการวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ตามเป้าหมาย

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2551, หน้า 8-10) กล่าวว่า ครูผู้สอนมีความสำคัญที่จะสร้างผู้เรียนให้เป็นนักคิด ด้วยวิธีต่างๆ ดังนี้

1. กระตุ้นให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกทั้งด้านการทำกิจกรรม และการแสดงความคิดเห็น ให้โอกาสแก่ผู้เรียนในการตั้งคำถาม และโต้ตอบ
2. ฝึกให้ผู้เรียนบูรณาการความรู้ของตนเองจากประสบการณ์ที่หลากหลาย มาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ
3. ฝึกให้รู้จักรับข้อมูล ข่าวสาร รวบรวมประเด็น คัดเลือกข้อมูล จัดเข้าพวก ลำดับเหตุการณ์เปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่าง วิเคราะห์รายละเอียดเชื่อมโยง ความเกี่ยวข้อง และความเกี่ยวเนื่อง ได้ฝึกให้ผู้เรียนใช้เหตุผลในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ลงความเห็น วิจัยฉัยหลักการใหม่ๆ ใช้วิจารณ์ญาณในการแก้ปัญหาและตัดสินใจบน
พื้นฐานเหตุผล

ฝึกให้รู้จักสืบค้น รู้จักขอบเขตของข้อมูล ตั้งประเด็นปัญหา วางแผนเพื่อ
การวิจัย การพยากรณ์ผลลัพธ์ คาดคะเนผลข้างเคียง สรุปและพัฒนาแนวความคิด

ฝึกให้รู้จักสร้างความคิดเชิงสร้างสรรค์ ต่อยอดแนวคิด ตั้งสมมติฐาน
สร้างจินตนาการ สร้างทางเลือกใหม่ สร้างนวัตกรรมที่หลากหลาย

ฝึกให้รู้จักประเมินค่า ประเมินข้อมูล จากการอ่าน ฟัง เขียน การปฏิบัติจริง
สร้างแนวคิดที่หลากหลายเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2553, หน้า 61) กล่าวถึงการตั้งคำถามให้คิดวิเคราะห์ไว้
ดังนี้

1. เหมือนกันตรงไหน มีอะไรเหมือนกัน มีลักษณะร่วมกันคืออะไร
2. อะไรที่ทำให้เชื่ออย่างนั้น
3. เรียงลำดับให้หน่อย บอกวงจรของสิ่งนี้ (หิน ผน ผีเสื้อ)
4. สรุปได้ว่าอย่างไร
5. อะไรเป็นสาเหตุของเรื่องนี้
6. ลองจัดเป็นกลุ่มได้อย่างไร
7. ลักษณะเด่นคืออะไร
8. อะไรที่บ่งบอกว่าเป็นสิ่งนี้
9. เป็นอย่างอื่นให้ดีกว่านี้ได้ไหม
10. มีอย่างอื่นอีกไหมที่ทำให้เป็นหรือเป็นเสมือนนี้
11. ต่างกันตรงไหน แบบนี้ต่างจากแบบนั้นตรงไหน มีอะไรที่ไม่เข้าพวก
12. จัดอย่างไร หรือทำอย่างไรจึงเป็นแบบนี้
13. จะเกิดอะไรขึ้น ถ้า...
14. ถ้า...(เป็น) ทำอย่างนี้แล้วจะเป็นอย่างไร
15. ทางออกที่เหมาะสมของเรื่องนี้คืออะไร ควรเป็นอย่างไร

ดังนั้นสรุปได้ว่า แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา
ความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย กิจกรรมที่ฝึกให้
นักเรียนได้แก้ปัญหา ใช้คำถามที่กระตุ้นให้นักเรียนได้คิดหลายๆ แบบและควรฝึกให้เกิด
เป็นความเคยชินและนำไปใช้คิดในชีวิตประจำวัน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้

ในงานวิจัยโดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนทุกคนได้แสดงความสามารถอย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้คิด ได้ลงมือปฏิบัติ รู้จักวางแผนการทำงาน การแก้ปัญหาด้วยตนเองและการทำงานเป็นกลุ่ม

6. เครื่องมือการวัดและประเมินผลการคิดวิเคราะห์

ส่วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2539, หน้า 145-154) ได้กล่าวว่า การวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คือ การวัดความสามารถในการแยกแยะส่วนย่อยๆ ของเหตุการณ์ เรื่องราวหรือเนื้อหาต่างๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีจุดมุ่งหมายหรือประสงค์สิ่งใด นอกจากนั้นยังมีส่วนย่อยๆ ที่สำคัญแต่ละเหตุการณ์นั้นเกี่ยวพันกันอย่างไรบ้าง และเกี่ยวพันโดยอาศัยหลักการใด จะเห็นได้ว่าสมรรถภาพด้านวิเคราะห์จะเต็มไปด้วยการหาเหตุผลมาเกี่ยวข้องกันเสมอ การคิดวิเคราะห์จึงต้องอาศัยพฤติกรรมด้านความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้มาประกอบการพิจารณา การวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์แบ่งแยกย่อยออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. การคิดวิเคราะห์ความสำคัญ เป็นการวิเคราะห์ว่าสิ่งที่มีอยู่นั้น สิ่งใดสำคัญหรือจำเป็นหรือมีบทบาทที่สุด สิ่งใดเป็นเหตุ สิ่งใดเป็นผล เหตุผลใดถูกต้องและเหมาะสมที่สุด ตัวอย่างคำถาม เช่น ศิลปินชื่อใดสำคัญที่สุด
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการหาความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องส่วนย่อยในปรากฏการณ์หรือเนื้อหาต่างๆ เพื่อนำมาอุปมาอุปไมย หรือค้นหาว่าแต่ละเหตุการณ์นั้นมีความสำคัญอะไรที่ไปเกี่ยวพันกัน ตัวอย่างคำถาม เช่น เหตุใดแสงจึงเร็วกว่าเสียง
3. วิเคราะห์หลักการ เป็นความสามารถที่จะวิเคราะห์เค้าเงื่อนของเรื่องราว นั้นว่ายึดหลักการใด มีเทคนิคหรือยึดปรัชญาใด อาศัยหลักการใดเป็นสื่อสารสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ตัวอย่างคำถาม เช่น รถยนต์วิ่งได้โดยอาศัยหลักการใด

Beyer (1987, p. 53) กล่าวว่า การวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ถือเป็นการวัดที่มีลักษณะทางจิตวิทยา ซึ่งจะต้องใช้เครื่องมือในการกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงศักยภาพดังกล่าวออกมา ดังนั้นครูจึงควรวัดและประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ทั้งด้วยการทดสอบ และการสังเกตพฤติกรรม เช่นเดียวกับการประเมินวิธีการคิดวิธีอื่นๆ

สรุปได้ว่า การประเมินการคิดวิเคราะห์ใช้เครื่องมือในการวัดและประเมินหลากหลายวิธี เช่น แบบทดสอบ การเขียนบันทึก การสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรม ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการประเมินการคิดวิเคราะห์ เนื้อหาวิชาธุรกิจและการ

เป็นผู้ประกอบการ โดยออกข้อสอบวัดการคิดวิเคราะห์ แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ จำนวน 30 ข้อ ใน 3 ลักษณะ คือ ข้อสอบวิเคราะห์ความสำคัญ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และ วิเคราะห์หลักการ

ความรับผิดชอบ

1. ความหมายของความรับผิดชอบ

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อไว้หลายท่าน ดังนี้

สุวารินทร์ โรจน์ขจรนภลัย (2547, หน้า 11) ได้สรุปว่าความรับผิดชอบด้านการเรียนหมายถึงการที่นักเรียนปฏิบัติหน้าที่ในด้านการเรียนด้วยความตั้งใจและเอาใจใส่มีความขยันหมั่นเพียรอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรครู้จักวางแผนการทำงานและแบ่งเวลาในการเรียนมีความละเอียดรอบคอบการเข้าห้องเรียนตรงเวลาการปรึกษาครูเมื่อมีปัญหาด้านการเรียนการส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่กำหนดและพยายามปรับปรุงแก้ไขการทำงานให้ดีขึ้น

มารศรี กลางประพันธ์ (2549, หน้า 263) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะกระทำงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ได้รับมอบหมายหรืออยู่ในหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมาย หรือทำให้งานประสบความสำเร็จ มีความขยันหมั่นเพียร อดทน สม่ำเสมอ ตรงต่อเวลา และส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่กำหนดและมีคุณภาพ

พิไลลักษณ์ ทองรอด (2547, หน้า 26) ได้สรุปว่า ความรับผิดชอบ คือ การแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่และเต็มความสามารถ ติดตามผลงานที่ได้ทำแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติงานของตนเองทั้งด้านดีและไม่ดีตลอดจนตรงต่อเวลา

ณัฐธนิชา ศรีพิมลปราณี (2551, หน้า 25) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การรู้จักหน้าที่ที่ตนต้องกระทำปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จอย่างเต็มความสามารถ ด้วยความเต็มใจและตั้งใจ ยึดมั่นในกฎเกณฑ์ ตรงต่อเวลา มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่การงานให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและยอมรับผลที่เกิดขึ้นทั้งที่ดีและไม่ดี กล่าวคือ รับผิดชอบและรับชอบ และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นทั้งต่อตนเองและสังคม

สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การรับรู้ของบุคคลซึ่งหน้าที่ที่ต้องกระทำ นำไปปฏิบัติด้วยความมุ่งมั่น สนใจ เข้าใจ ตรงต่อเวลา ละเอียด รอบคอบ สู้ผล อันเป็นที่คาดหวัง พร้อมทั้งยอมรับผลที่จะตามมาทั้งในด้านบวกและลบ แล้วนำผลนั้นไปปรับปรุง แก้ไข เพื่อผลงานที่ดียิ่งขึ้น

2. ความสำคัญของความรับผิดชอบ

นักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของความรับผิดชอบดังนี้

ทิตนา แชมมณี และคณะ (2546, หน้า 3) ได้กล่าวไว้ว่า การที่บุคคลจะพึงตนเองได้นั้น บุคคลจะต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบในตนเอง หากบุคคลขาดความรับผิดชอบในตนเองแล้วก็จะขาดจิตสำนึกในการพึงตนเอง

มารศรี กลางประพันธ์ (2549, หน้า 264) กล่าวว่า ความสำคัญของความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และจำเป็นที่ต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้างให้เกิดขึ้นกับทุกคน เพราะเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะทำให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สงบสุข พัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า นอกจากนี้ความรับผิดชอบเป็นลักษณะของความเป็นพลเมืองดีที่สำคัญอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ควมมีวินัยทางสังคม ความเอื้อเฟื้อและความเกรงใจ ซึ่งลักษณะของความเป็นพลเมืองดีนี้คือ นิสัยและการกระทำของบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานและกฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมายบ้านเมือง รวมถึงลักษณะซึ่งเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เนื่องจากว่าความรู้สึกรับผิดชอบนี้เป็นลักษณะนิสัยและทัศนคติของบุคคล ซึ่งเป็นเครื่องผลักดันให้ปฏิบัติตามระเบียบ เคารพสิทธิของผู้อื่น ทำตามหน้าที่ของตนเองและมีความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นคนมีความรับผิดชอบนี้เป็นลักษณะที่จะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความราบรื่น สงบสุข นอกจากนี้ความรับผิดชอบยังเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการพัฒนาประเทศด้วย

สิรินทิพย์ สมคิด (2551, หน้า 17) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้างให้กับนักเรียน ทั้งนี้เพราะบุคคลที่มีความรับผิดชอบ จะมีความเพียรพยายาม อดทน ตั้งใจ ทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ อีกทั้งลักษณะนิสัยและทัศนคติของบุคคลที่มีความรับผิดชอบเป็นเครื่องผลักดันให้บุคคลปฏิบัติตามระเบียบ เคารพสิทธิผู้อื่น ทำตามหน้าที่ของตน และมีความซื่อสัตย์สุจริต อีกทั้งความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติตามกฎจรรยาบรรณและหลักเกณฑ์ของสังคม เป็นเหตุให้เกิดความก้าวหน้าสงบสุข เรียบร้อยแก่สังคม และประเทศชาติย่อมพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากบุคคลในชาติมีความรับผิดชอบ

ของคุณ หงส์พันธุ์ (อ้างถึงใน อังคณา บุญสีสด, 2551, หน้า 27) ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากผู้อื่น การงานสำเร็จเรียบร้อยได้ผลดี เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องครบถ้วน เกิดความมั่นคงในสังคมและประเทศชาติ สังคมและประเทศชาติสามารถพัฒนาไปสู่ความเจริญได้รวดเร็ว ก่อให้เกิดความสะอาดสงบสุขและร่มเย็นเป็นสุขเกิดขึ้นในสังคมและประเทศชาติ

สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบมีความสำคัญเนื่องด้วย เป็นสิ่งที่คาดหวังให้บุคคลประพฤติ บุคคลดังกล่าวจะปฏิบัติกิจการ งานต่างๆ ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี เมื่อบุคคลนั้นปฏิบัติแล้ว จึงเป็นแรงผลักดันให้สังคมขับเคลื่อนไปในทิศทางสมควร สงบสุข

3. ประเภทของความรับผิดชอบ

ผู้แบ่งประเภทความรับผิดชอบไว้หลากหลายแบบ เช่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 26) แบ่งความรับผิดชอบออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง จะเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง รวมถึงการดูแลสุขภาพสภาพของตน เป็นเรื่องที่ส่งผลโดยตรงต่อตนเอง
2. ความรับผิดชอบต่อสังคมหรือส่วนรวม เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองที่มีต่อสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคมสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ช้อย่อย ดังนี้
 - 2.1 ความรับผิดชอบต่อเพื่อน/ชั้นเรียน/บุคคลที่เกี่ยวข้อง
 - 2.2 ความรับผิดชอบต่อครอบครัว
 - 2.3 ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน
 - 2.4 ความรับผิดชอบต่อชุมชน/สังคม
 - 2.5 ความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ

มารศรี กลางประพันธ์ (2549, หน้า 267) ได้สรุปเกี่ยวกับประเภทหรือองค์ประกอบของความรับผิดชอบไว้ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรับรู้ฐานะบทบาทของตนที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม จะต้องดำรงตนให้อยู่ในสถานะที่สามารถช่วยตนเองได้ รู้จักว่าอะไรผิดอะไรถูก ยอมรับผลการกระทำของตนเอง ทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย เพราะฉะนั้นบุคคลที่มีความรับผิดชอบในตนเอง ย่อมจะไตร่ตรองดูให้รอบคอบว่า สิ่งที่ทำนั้นจะไปนั้นจะมีผลเสียเกิดขึ้นหรือไม่ และจะเลือกปฏิบัติแต่สิ่งที่จะทำให้เกิดผลดีเท่านั้น

2. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้องกับและมีส่วนร่วมต่อสวัสดิภาพของสังคมที่ตนดำรงอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกพันเกี่ยวข้องกับหลายสิ่งหลายอย่าง ตั้งแต่สังคมขนาดเล็กๆ จนถึงสังคมขนาดใหญ่ ความรับผิดชอบต่อสังคม บุคคลทุกคนจะต้องดำรงอยู่ในสังคม เริ่มตั้งแต่สังคมที่เล็กที่สุดคือ ครอบครัว จนถึงสังคมระดับใหญ่ คือประเทศชาติ การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมมีผลกระทบต่อสังคมไม่มากก็น้อย บุคคลทุกคนจึงต้องมีภาระหน้าที่ที่จะต้องเกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพของสังคมที่ตนดำรงอยู่ บุคคลมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะปฏิบัติต่อสังคม ดังนี้

2.1 ความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง ได้แก่

2.1.1 ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม

2.1.2 รักษาทรัพย์สินสมบัติของสังคม

2.1.3 ช่วยเหลือผู้อื่น

2.1.4 มีความร่วมมือกับผู้อื่น

2.2 ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ได้แก่

2.2.1 เคารพเชื่อฟังผู้ปกครอง

2.2.2 ช่วยเหลืองานบ้าน

2.2.3 รักษาชื่อเสียงของครอบครัว

2.3 ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครู อาจารย์ ได้แก่

2.3.1 ตั้งใจเล่าเรียน

2.3.2 เชื่อฟังครู อาจารย์

2.3.3 ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน

2.3.4 รักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน

2.4 ความรับผิดชอบต่อเพื่อน ได้แก่

2.4.1 ช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อเพื่อนทำผิด

2.4.2 ช่วยเหลือเพื่อนอย่างเหมาะสม

2.4.3 ให้อภัยเมื่อเพื่อนทำผิด

2.4.4 ไม่ทะเลาะกัน ไม่เอาเปรียบ

2.4.5 เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

ณัฐธัญญา ศรีพิมลปาณี (2551, หน้า 29) กล่าวว่า ความรับผิดชอบได้

2 ประเภทคือ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเองได้แก่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนตรงต่อเวลาประพฤติตนเป็นคนดีมีระเบียบวินัยและคุณธรรมยึดมั่นในกฎเกณฑ์รับผิดชอบต่อสุขภาพอนามัยของตนเองรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทำงานสำเร็จได้ด้วยตนเองโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

2. ความรับผิดชอบต่อสังคมได้แก่ความรับผิดชอบต่อโรงเรียนครอบครัวเพื่อนสังคมและประเทศชาติ

วิภา วงศ์อำมาตย์ (2556, หน้า 102) กล่าวว่าความรับผิดชอบแบ่งออกเป็น 2 ด้านใหญ่ๆ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง ความรับผิดชอบต่อชีวิตทรัพย์สิน หน้าที่ และการกระทำของตนเองทั้งในด้านดีและไม่ดี และพยายามปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน

2. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การมีส่วนร่วมและปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ ภาระหน้าที่ที่สังคมกำหนดไว้ รวมทั้งมีส่วนร่วมในผลที่เกิดขึ้นในสังคมต่างๆ ด้าน ผู้วิจัยสรุปว่า การแบ่งประเภทความรับผิดชอบ แบ่งได้เป็นความรับผิดชอบต่อตนเอง เช่น การเรียน การทำงาน การตรงต่อเวลา การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น และความรับผิดชอบต่อสังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคม จึงต้องคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม เพื่อความสงบสุข การมีส่วนร่วม ปฏิบัติ พัฒนาอย่างยั่งยืน

4. ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

นักการศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ ดังนี้

กรมการศาสนา (กรมการศาสนา, 2526, หน้า 42-43 อ้างถึงใน ทิพวรรณดีแดง, 2546, หน้า 57) กล่าวว่าไว้ว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบ ประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1. ชื่อตรงต่อหน้าที่
2. สำนึกรู้สึกรับผิดชอบต่อภาวะและฐานะของตน
3. รู้จักวางแผนและดำเนินงานอย่างเป็นระบบ
4. มุ่งมั่นตั้งใจใช้วิชาความรู้และความสามารถปฏิบัติหน้าที่การงาน

ทุกประการ

5. ยอมรับผลสำเร็จและความล้มเหลวแห่งการกระทำในการปฏิบัติงาน
ทุกอย่าง

6. พยายามปรับปรุงแก้ไขในการปฏิบัติหน้าที่การงานที่บกพร่อง
ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

7. พยายามปฏิบัติงานในหน้าที่ให้สำเร็จ รวดเร็ว เรียบร้อยด้วยความเต็ม
ใจและจริงใจเสมอ

8. เคารพสิทธิเสรีภาพและความคิดเห็นของคนอื่นเป็นปกติวิสัย
ทิพวรรณ ตีแดง (2546, หน้า 58) ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะและพฤติกรรม
ของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ ประกอบด้วย

1. มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม ไม่ทิ้งงาน
กลางคันแม้สิ่งที่ได้รับเป็นสิ่งที่ไม่ชอบไม่พอใจ

2. รู้จักวางแผนและบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

3. ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ เพื่อให้ได้
งานที่ดีที่สุด ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคต่างๆ

4. ยอมรับผลสำเร็จและความล้มเหลวของสิ่งที่ตนกระทำไม่กล่าวโทษ
หรือโยนความผิดให้ผู้อื่นหากงานไม่สำเร็จหรือเกิดความเสียหาย พร้อมพยายามปรับปรุง
แก้ไขในส่วนที่บกพร่องให้ดีขึ้น

5. ปฏิบัติงานให้สำเร็จ รวดเร็ว ทันเวลา และงานออกมาด้วยความ
เรียบร้อยสมบูรณ์

สิรินทิพย์ สมคิด (2551, หน้า 17) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะ
พื้นฐานที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงาน บุคคลที่มีความ
รับผิดชอบจะมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน มีความเพียรพยายาม อุตุนไม่ย่อท้อต่อ
อุปสรรค มีความปรารถนาที่จะทำงานให้ดีขึ้น มีการวางแผนการทำงาน มีความละเอียด
รอบคอบ รู้จักตั้งจุดมุ่งหมายในการทำงาน และสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงได้
ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

สรุปได้ว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะมีพฤติกรรม ดังนี้

1. ตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

2. ทำงานอย่างเป็นระบบแบบแผนในการทำงาน

3. เอาใจใส่ ตรงต่อเวลา มีความละเอียดรอบคอบอดทน ขยันหมั่นเพียร

4. ยอมรับผลในการทำงาน พร้อมนำไปปรับปรุงแก้ไข
5. ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด รวดเร็ว

สมบูรณ์

5. การปลูกฝังความรับผิดชอบ

นักการศึกษา กล่าวไว้ว่า การที่จะทำให้บุคคลมีความรับผิดชอบ ต้องได้รับการปลูกฝังความรับผิดชอบ ดังนี้

สุวารินทร์ ไรจน์ขจรนภาลัย (2547, หน้า 17) ได้สรุปว่า การปลูกฝังความรับผิดชอบต่อเด็กเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเสริมสร้างตั้งแต่วัยเด็กทั้งที่บ้านและโรงเรียน โดยเริ่มให้ทำงานง่ายๆ ที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล เมื่อมอบหมายให้ทำแล้ว ก็ควรให้เด็กได้รับผิดชอบอย่างเต็มที่ เพื่อให้มีประสบการณ์ในการทำงานด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบทั้งในการเรียนและการทำงาน

มารศรี กลางประพันธ์ (2549, หน้า 279) สรุปว่า การปลูกฝังความรับผิดชอบต่อเด็กนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้างให้เด็กตั้งแต่ในวัยเด็ก เพื่อให้เขาได้รับประสบการณ์ที่เพียงพอเป็นพื้นฐานที่สามารถนำไปพัฒนาตนเอง โดยที่การปลูกฝังนั้นควรให้เด็กได้มีความรู้ความเข้าใจ รู้สึกรับผิดชอบและตระหนักถึงความสำคัญของความรับผิดชอบต่อคนรอบข้าง รวมทั้งมีการฝึกฝนและให้เด็กได้ปฏิบัติจริงเพื่อให้เด็กเกิดการกระทำเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่ออย่างแท้จริงจนเกิดเป็นลักษณะนิสัย และควรทำให้เหมาะสมกับวัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัยและเกิดการพัฒนามาตามลำดับในการฝึกอบรวมหรือการปลูกฝังนั้น ควรมีคนหรือผู้ใหญ่คอยดูแลชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง เด็กจะได้ยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

สิรินทิพย์ สมคิด (2551, หน้า 18-19) สรุปว่า การปลูกฝังความรับผิดชอบต่อเด็กเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเสริมสร้างตั้งแต่วัยเด็กทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน โดยเริ่มให้ทำงานง่ายๆ ที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล เมื่อมอบหมายให้ทำแล้วก็ควรให้เด็กได้รับผิดชอบอย่างเต็มที่เพื่อให้มีประสบการณ์ในการทำงานด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบต่อทั้งในการเรียนในการทำงาน

Mitton and Harris (1962, pp. 407–416) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปลูกฝังความรับผิดชอบ ดังนี้

1. การฝึกความรับผิดชอบควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก
2. เด็กทุกคนควรได้ฝึกการรับผิดชอบ
3. จัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับวัย และความสามารถของแต่ละบุคคล

4. ควรให้เด็กทราบว่าผู้ใหญ่หวังอะไรจากเขา
 5. ต้องระลึกเสมอว่าเด็กต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่
 6. เด็กต้องการความไว้วางใจจากผู้ใหญ่ จึงต้องเปิดโอกาสให้เขา
- รับผิดชอบตามสมควร

7. ทักษะ และพฤติกรรมความรับผิดชอบของผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการ การรับผิดชอบของเด็ก

8. ไม่ควรให้เด็กรับผิดชอบเกินความสามารถ

Hurlock (1987, p. 244) กล่าวว่า การพัฒนาความรับผิดชอบให้แก่เด็กจะเริ่มด้วยการให้ทำงานที่ง่ายๆ ก่อน เพื่อให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมีประสบการณ์ในการทำงานด้วยตนเอง และต้องใช้เวลาในการฝึกความรับผิดชอบเป็นระยะเวลานานพอสมควร

สรุปได้ว่า การปลูกฝังความรับผิดชอบจะต้องพุ่มพักตั้งแต่อยู่ในวัยเด็ก โดยพ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นตัวอย่างพร้อมฝึกให้รับผิดชอบตามความสามารถ ช่วงอายุพัฒนาการ ซึ่งมอบหมายหน้าที่ที่สำคัญขึ้นเรื่อยๆ พ่อแม่ ผู้ปกครองจะต้องคอยแนะนำสิ่งที่ถูกต้อง ชมเชยเพื่อก่อกำลังใจ แต่เมื่อเด็กทำผิด มีการตักเตือน ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

6. การวัดความรับผิดชอบ

ณัฐภัทร ธรณี (2548, หน้า 38) กล่าวว่า การวัดความรับผิดชอบเป็นการวัดด้านความรู้สึกรู้สึก หรืออารมณ์ เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อน ทำให้การวัดพฤติกรรมทางด้านนี้กระทำได้ยาก ทั้งนี้เพราะการสร้างเครื่องมือที่จะใช้วัดพฤติกรรมดังกล่าว เราไม่แน่ใจว่าวัดได้ตรงกับความเป็นจริงหรือไม่ แต่นักจิตวิทยาและนักวัดผลการศึกษา ก็ได้หาวิธีการและสร้างเครื่องมือที่มีคุณภาพดีเพียงพอที่จะกระตุ้นให้เห็นลักษณะที่แท้จริง

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ (2543, หน้า 184–186) กล่าวว่าความรู้สึกรับผิดชอบเป็นจริยธรรมอย่างหนึ่งที่ได้รับ การปลูกฝังพัฒนาให้มีขึ้นซึ่งการที่จะรู้ได้ว่า

ความรับผิดชอบเกิดขึ้นหรือไม่นั้นจะสามารถวัดได้โดยการใช้วิธีการได้หลายรูปแบบเพราะ การที่จะวัดจริยธรรมให้ครอบคลุมชัดเจนแน่นอนควรจะต้องจัดออกแบบเครื่องมือการวัด ให้ได้ทั้ง 3 ส่วน คือ

1. ความรู้ในเนื้อหาทางจริยธรรม
2. ความรู้สึกเกี่ยวกับจริยธรรม
3. พฤติกรรมทางจริยธรรม

เนื่องจากความรับผิดชอบเป็นจริยธรรมแบบหนึ่งดังนั้นการวัดความ รับผิดชอบจึงใช้เครื่องมือวัดแบบเดียวกับเครื่องมือวัดจริยธรรมซึ่งมีขั้นตอนการสร้าง เครื่องมือดังนี้

1. กำหนดจริยธรรมที่จะวัดในขั้นนี้เป็นเหมือนจุดประสงค์ว่าต้องการ วัดจริยธรรมอะไรเป็นแบบรวมๆ หรือแบบเฉพาะเฉพาะอย่าง
2. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เข้าใจจริยธรรมนั้นให้ดีขึ้นเพื่อนิยาม ให้ชัดเจน
- 3.เลือกรูปแบบของเครื่องมือในการสร้างเครื่องมือการวัดจริยธรรม ซึ่งมีหลายรูปแบบโดยจะต้องเลือกตามความเหมาะสมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายโดย มีรูปแบบได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบสังเกตแบบเขียนตอบและแบบสร้างจินตนาการ ในแบบเขียนตอบที่นิยมใช้มีแบบเติมเสริมกับแบบมีตัวเลือก
4. เขียนข้อความภาพหรือสถานการณ์และข้อคำถามให้สามารถ วัดจริยธรรมที่ต้องการวัดโดยจะต้องมีความเหมาะสมกับรูปแบบของเครื่องมือ
5. ตรวจสอบเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านนั้นและผู้ชำนาญการ ทางด้านวัดผลตรวจสอบ
6. ตรวจสอบคุณสมบัติรายข้อโดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่เป็น เป้าหมายเพื่อดูว่าแต่ละข้อวัดจริยธรรมได้จริงหรือไม่และคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีคุณภาพดี
7. จัดข้อสอบเป็นชุดโดยจะต้องมีข้อสอบที่มีคุณภาพตรงตาม จุดมุ่งหมายในการวัดจริยธรรมมีการสร้างคำชี้แจงการสอบจัดวางแบบของข้อสอบพร้อม กำหนดเวลาในการดำเนินการสอบ
8. ศึกษาคุณภาพของเครื่องมือโดยดูความเที่ยงตรง (Validity) และความ เชื่อมั่น (Reliability) ว่าถึงเกณฑ์ที่ดีของข้อสอบตามทฤษฎีทางการวัดผลที่กำหนดไว้หรือไม่
9. สร้างเกณฑ์ปกติของเครื่องมือวัดจริยธรรมฉบับนั้นของผู้ถูกวัดเพื่อให้ ได้ข้อมูลที่นำเชื่อถือได้

พกา สัตยธรรม (อ้างถึงใน, ธิตีพันธ์ คตชาคร, 2554, หน้า 77) แบ่งการวัดหรือประเมินความรับผิดชอบออกเป็น 2 ภาค คือ

1. ภาคปฏิบัติ ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การถามผู้เกี่ยวข้อง จะได้ข้อมูลตรงจุดมากขึ้น แต่ต้องใช้เวลาเป็นการบันทึกพฤติกรรมการแสดงออกเพื่อติดตามผลแก้ไขพฤติกรรมนั้น

2. ภาคทฤษฎี เป็นการประเมินด้วยข้อทดสอบ หรือแบบสอบถามตามระดับความมากน้อย ซึ่งอาจจะมีระดับตั้งแต่ดีมาก ดี ค่อนข้างดี พอใช้ ต้องแก้ไขและต้องปรับปรุงใหม่ทั้งหมด

สรุปได้ว่า ในการวัดและประเมินผลด้านความรับผิดชอบนั้น ทำได้ 2 วิธี คือ

1. ประเมินด้านการปฏิบัติใช้แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์
2. ประเมินภาคทฤษฎี ใช้แบบทดสอบ หรือแบบสอบถาม

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นักการศึกษา ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไว้ดังนี้

ทิตินา แชนณี และคณะ (2544, หน้า 124-125) ได้ให้ความหมายว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณ หรือคุณภาพของความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมหรือลักษณะทางจิตใจ ถ้าการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมาย อันเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้ การสอนที่ครูผู้สอนอาจจัดขึ้นเพื่อการเรียนรู้นั้น สิ่งที่มีวัดจึงเป็นสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ ภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดขึ้น ซึ่งอาจเป็นความรู้ หรือทักษะบางอย่าง (ส่วนใหญ่จะเน้นทักษะทางสมอง หรือการคิด) อันบ่งบอกถึงสถานภาพการเรียนรู้ที่ผ่านมา หรือสภาพการเรียนรู้ที่บุคคลนั้นได้รับ

ศักดิ์ชัย จันทะแสง (2550, หน้า 38) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถในด้านความรู้และทักษะทางการเรียน โดยปกติจะพิจารณาจากคะแนนสอบหรือผลงานที่ครูกำหนดให้ทำหรือทั้งสองอย่าง

จารุวรรณ นาคคุบัว (2552, หน้า 25) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้หรือความสามารถของผู้เรียนในการพยายามเข้าถึงความรู้

ที่เกิดขึ้นหลังจากการเรียนการสอน ซึ่งสามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สุจิตรา แก้วจินดา (2554, หน้า 29) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายวิชาภาษาไทย หลังจากที่ได้รับมวลงประสบการณ์จากกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการอบรม ฝึกปฏิบัติ หรือจากการสอนของครูผู้สอนวิชาภาษาไทย

สรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลที่เกิดจากการเรียนรู้หรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว เพื่อให้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นในทุกๆ ด้านมากน้อยต่างกันตามทีผู้สอนแต่ละคนได้กำหนด

2. ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวัดผลในการศึกษาโดยมากใช้ข้อทดสอบ (Test) หรือเรียกว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพราะสามารถวัดความสามารถของนักเรียนในวิชาต่างๆ ออกมาเป็นตัวเลขได้ ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้หลายท่าน ดังนี้

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2553, หน้า 442) กล่าวถึงแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า ข้อสอบที่ใช้โดยทั่วไปอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ข้อทดสอบมาตรฐาน (Standardized Tests) ข้อสอบมาตรฐานสร้างขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ มีหลายชนิดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของข้อทดสอบว่าต้องการวัดอะไร และมักจะใช้ชื่อข้อทดสอบตามสิ่งที่ข้อทดสอบวัด เช่น ข้อทดสอบเชาว์ปัญญา (Intelligence Tests) ข้อทดสอบสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา (Achievement Test) หรือข้อทดสอบความถนัด (Aptitude) บุคลิกภาพ (Personality) หรืออัตมโนทัศน์ (Self Concept)

2. ข้อทดสอบที่ครูสร้างขึ้นใช้เอง (Teacher-Made Test) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 ข้อทดสอบแบบปรนัย (Objective Test) เป็นข้อสอบที่ครูสามารถจะสร้างขึ้น เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนให้ดีขึ้นถ้าหากครูมีแผนการสอนที่มีวัตถุประสงค์ของวิชาที่สอนอย่างแจ่มแจ้ง และใช้วัตถุประสงค์เป็นเครื่องช่วยเตรียมการสอน เตรียมจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้นักเรียน ข้อสอบแบบปรนัยที่ใช้โดยทั่วไปมีหลายชนิด คือ

2.1.1 แบบเลือกตอบ (Multiple-Choice Items) เป็นข้อสอบปรนัยที่ขึ้นต้นด้วยข้อความที่เสนอปัญหา (The Stem) และตามด้วยประโยคต่างๆ ให้เลือกว่าประโยคใดเป็นประโยคคำตอบที่ถูกต้องที่สุด โดยมากจะมี 4 ตัวเลือก (Alternative) ประโยคนำอาจจะเขียนเป็นรูปคำถามหรือประโยคที่ไม่จบ จะต้องต่อด้วยประโยคคำตอบที่ถูกต้องที่สุด ข้อสอบแบบเลือกตอบ (Multiple-Choice) เป็นข้อสอบปรนัยที่ใช้กันมาก เพราะเป็นข้อทดสอบที่อาจสร้างให้นักเรียนเดาคำตอบได้น้อย หลักการที่ใช้ในการสร้างข้อสอบประเภทนี้ให้มีคุณสมบัติที่ดีของข้อทดสอบมีดังนี้

2.1.1.1 ภาษาที่ใช้ในการเขียนข้อความที่เสนอปัญหา ควรจะเป็นภาษาที่แจ่มแจ้งเข้าใจง่าย และแต่ละข้อควรจะเป็นคำถามที่มีคำตอบเดียว

2.1.1.2 ในการเขียนข้อความที่เสนอปัญหาควรหลีกเลี่ยงคำว่าเสมอหรือตลอดเวลา (Always) หรือคำว่า “ทั้งหมด” (All) ไม่เคย (Never) หรือคำอื่นๆ ที่จะทำให้นักเรียนเดาคำตอบที่ผิดได้ง่ายขึ้น

2.1.1.3 การเขียนตัวเลือก (Alternative) ทั้งตัวเลือกที่เป็นคำตอบและตัวลวง (Distracters) แต่ละประโยคควรจะให้มีความสั้นยาวเท่าๆ กัน

2.1.1.4 ประโยคคำตอบและตัวลวง (Distracters) แต่ละประโยคควรจะมี ความหมายของตนเอง ไม่ควรจะมี ความหมายซ้ำกัน

2.1.1.5 การจัดอันดับที่ถูกต้อง ควรจัดในลักษณะแบบสุ่ม (Random) คือ อยู่ในอันดับที่ไม่เป็นระบบ เช่น คำตอบของข้อ 1 อยู่ในอันดับที่ 2 คำตอบข้อ 2 อยู่ในอันดับที่ 4 ข้อ 3 อยู่ในอันดับที่ 1 ฯลฯ

2.1.1.6 ควรจะหลีกเลี่ยงประโยคตัวเลือก (Alternative) ที่เขียนว่า “ไม่มีคำตอบที่ถูกต้องเลย” (None of the Above) หรือ “ถูกต้องทุกข้อ” (All of the Above) เพราะจะทำให้ นักเรียนเดาคำตอบได้แม้ว่าจะไม่มีความรู้

2.1.2 แบบถูกผิด (True False Items) ในข้อทดสอบแบบถูกผิด อาจจะใช้ตามคำจำกัดความของความคิดรวบยอด (Concept) หรืออาจจะ เป็นข้อความ หลักการต่างๆ โดยให้นักเรียนวงกลมรอบคำว่าถูก (True) หรือคำว่าผิด (False) ข้อทดสอบประเภทนี้มีข้อเสียที่ว่านักเรียนอาจจะเดาคำตอบได้แม้ว่าจะไม่มีความรู้แต่ละข้อมีโอกาสที่จะถูกได้ร้อยละ 50 ดังนั้นจึงจำเป็นต้องสร้างข้อทดสอบที่ยาว นอกจากนี้คำถามที่ใช้ในแบบทดสอบถูกผิดมักจะเป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ (Knowledge) ชั้นต่ำของ Bloom's Taxonomy of Educational Objectives คือ เป็นความรู้ที่เกี่ยวกับข้อความจริง (Fact) เฉพาะต่างๆ

2.1.3 การจับคู่ (Matching Question) ข้อทดสอบประเภท

Matching เป็นข้อทดสอบที่ให้นักเรียนหาคู่สิ่งที่มีความสัมพันธ์กัน

2.1.4 คำตอบสั้นๆ และเติมคำหรือประโยคให้สมบูรณ์ (Short-

Answer and Completion Test) ข้อทดสอบประเภทนี้อาจจะเขียนเป็นคำถามที่ต้องการคำตอบเพียงคำเดียว หรืออาจจะเขียนเป็นประโยคที่ไม่สมบูรณ์เพื่อให้นักเรียนหาคำตอบที่ถูกต้องมาเติมให้สมบูรณ์

2.2 ข้อทดสอบแบบอัตนัย (Essay Test) เป็นข้อทดสอบที่ใช้วัด

ความสามารถของนักเรียนในขั้นสูงของวัตถุประสงค์ด้านพุทธิพิสัยได้ เช่น ใช้ในขั้นวิเคราะห์ (Analysis) สังเคราะห์ (Synthesis) และประเมินผล (Evaluation) ได้ นอกจากนี้อาจจะใช้เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง คำตอบของนักเรียนทำให้ครูทราบความเข้าใจของนักเรียนด้วยว่าถูกต้องอย่างไร นอกจากนี้ข้อทดสอบแบบอัตนัยครูอาจจะเขียนคำถามบนกระดาษได้โดยไม่ต้องพิมพ์ ซึ่งช่วยให้ประหยัดและสะดวก ซึ่ง Gronlund ได้ให้คำแนะนำในการสร้างข้อทดสอบแบบอัตนัย ดังต่อไปนี้

2.2.1 คำถามที่ใช้ถามนักเรียนควรจะให้เวลานักเรียนตอบอย่าง

เต็มความสามารถ คำถามไม่ควรจะเกิน 3 ข้อ ถ้าจะให้เวลานักเรียนตอบเพียง 1 ชั่วโมง

2.2.2 คำถามที่ใช้ควรจะมาจากวัตถุประสงค์ของบทเรียน

แต่ละบท ควรจะเป็นคำถามที่นักเรียนต้องใช้ความคิดที่จะวิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือ ประเมินผล รวมทั้งประยุกต์ความรู้ที่ได้เรียนรู้

2.2.3 ถ้าใช้คำถามมากกว่า 1 คำถาม ควรจะแนะนำนักเรียนเกี่ยวกับ

เวลาตอบว่าควรจะใช้เวลาตอบแต่ละคำถามนานเท่าไร เพื่อจะได้เตือนนักเรียนไม่ให้ใช้เวลากับข้อใดข้อหนึ่งมากเกินไป และไม่มีเวลาตอบคำถามทุกข้อ

2.2.4 การใช้คำถามแบบอัตนัย (Essay) ไม่ควรจะให้ให้นักเรียน

เลือกตอบ เพราะจะเป็นปัญหาในการตรวจ นักเรียนควรจะตอบคำถามเดียวกัน เพื่อการตรวจจะได้มีเกณฑ์ให้คะแนนเหมือนกัน ถ้าหากให้โอกาสนักเรียนเลือกตอบก็เปรียบเหมือนว่านักเรียนไม่ได้สอบข้อทดสอบเดียวกัน

2.2.5 การเขียนคำถามควรจะใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ให้ผู้อ่านเข้าใจ

ความหมายอย่างแจ่มแจ้ง และทราบว่าผู้ออกข้อสอบมีความคาดหวังอย่างไร

ยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2554, หน้า 16-28) กล่าวถึงแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า แบบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นแบบสอบวัดความรู้เชิงวิชาการ มักใช้วัดผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนเน้นการวัดความรู้ความสามารถจากการเรียนรู้ในอดีต หรือในสภาพปัจจุบันของแต่ละบุคคล ส่วนใหญ่แบบวัดผลสัมฤทธิ์ที่สร้างขึ้นมักจะมีคามมุ่งหมายที่สำคัญ คือ เพื่อใช้วัดผลการเรียนรู้ด้านเนื้อหาวิชาและทักษะต่างๆ ของแต่ละสาขาวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขาวิชาทั้งหลายที่ได้จัดสอนในระดับชั้นเรียนต่างๆ ของแต่ละโรงเรียน ลักษณะของแบบวัดผลสัมฤทธิ์มีทั้งที่เป็นข้อเขียน (Paper and Pencil Test) และที่เป็นภาคปฏิบัติจริง (Performance Test)

Klausmeir (1961, p. 29) กล่าวว่า องค์ประกอบที่เป็นตัวกำหนดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ได้แก่ คุณลักษณะของผู้เรียน คุณลักษณะของผู้สอน คุณลักษณะทางกายภาพ พฤติกรรมระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน คุณลักษณะกับกลุ่ม และแรงผลักดันภายนอก และได้สรุปว่า คุณลักษณะของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดในการอธิบายถึงประสิทธิภาพทางการเรียน

Prescott (1961, pp. 14-16) กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีดังนี้

1. องค์ประกอบทางร่างกาย (Physical Factors) ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตของร่างกายสุขภาพทางร่างกาย ข้อบกพร่องทางร่างกายและลักษณะท่าทาง
2. องค์ประกอบด้านความรัก (Love Factors) ได้แก่ ความสัมพันธ์ของบิดา มารดา ความสัมพันธ์ของบิดา มารดากับบุตร ความสัมพันธ์ระหว่างบุตรและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว
3. องค์ประกอบทางวัฒนธรรม (Cultural and Socialization Factors) ได้แก่ ขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางบ้าน การอบรมเลี้ยงดู และฐานะทางเศรษฐกิจทางบ้าน
4. องค์ประกอบทางการพัฒนาตนเอง (Self-Development Factors) ได้แก่ สติปัญญา ความสนใจ ทักษะคติของผู้เรียนต่อการเรียน
5. องค์ประกอบด้านการปรับตัว (Self-Adjustment Factors) ได้แก่ การปรับตัว การแสดงออกทางอารมณ์ เป็นต้น

Bloom (1976, pp. 167-176), อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2553 หน้า 40-45 กล่าวว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านความรู้ หมายถึง ความสามารถในด้านต่างๆ ของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วยความถนัด และพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน

2. พฤติกรรมด้านจิตพิสัย หมายถึง สภาพการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ใหม่ ได้แก่ ความสนใจ เจตคติต่อการเรียน การยอมรับความสามารถของบุคคล ซึ่งลักษณะเหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงหรือคงอยู่ได้

3. พฤติกรรมด้านคุณภาพการสอน หมายถึง ผลที่ผู้เรียนจะได้รับ ความสำเร็จในการเรียนรู้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การเสริมแรง จากผู้สอน การแก้ไขข้อผิดพลาดและผลย้อนกลับของการกระทำ

Gagne (1997, pp. 42-45) กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า ในกระบวนการเรียนรู้ใดๆ มีองค์ประกอบหลัก 2 ประการ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านพันธุกรรม เป็นส่วนที่บุคคลได้รับปัจจัยทางชีววิทยา ซึ่งมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่หลายองค์ประกอบด้วยกัน นักจิตวิทยามีความสนใจเป็นพิเศษ ได้แก่ สติปัญญา ความถนัด สติปัญญาเป็นความสามารถในการปรับตัว สถานการณ์ใหม่และเป็นที่ยอมรับกันว่าสติปัญญาของคนได้รับการถ่ายทอดมาทางพันธุกรรม แต่ยังมีองค์ประกอบบางอย่างที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ประสบการณ์เรียนรู้และความสนใจ

2. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม เป็นส่วนที่บุคคลได้รับมาจากการเรียนรู้ สังคมซึ่งมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ และสังคมของผู้เรียน ด้านบุคลิกภาพของผู้สอน ด้านอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษา

สรุปได้ว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนถือเป็นสิ่งสำคัญเพื่อวัดความสามารถในการเรียนรู้ ผู้เรียนจะได้รับการทดสอบในด้านต่างๆ จากการจัดการเรียนการสอนซึ่งพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม มีส่วนสำคัญในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งสิ้น

3. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ไพศาล หวังพานิช (อ้างถึงใน วิทวัส อินทมานนท์, 2554, หน้า 54) ได้แบ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดมุ่งหมายและลักษณะสาระที่จัดการเรียนรู้ สามารถวัดได้ 2 แบบ ตามจุดมุ่งหมายและลักษณะสาระ ดังนี้

1. การวัดผลด้านปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบความสามารถในการปฏิบัติ หรือทักษะของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถในรูปแบบของการกระทำจริงเป็นผลงาน เช่น วิชาศิลปศึกษา พลศึกษา การงานฯ เป็นต้น การวัดผลแบบนี้จึงต้องใช้ข้อสอบภาคปฏิบัติ (Performance Test)

2. การวัดผลด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหา อันเป็นประสบการณ์ของการเรียนรู้ของผู้เรียน อันรวมถึงพฤติกรรมความสามารถ ด้านต่างๆ สามารถวัดผลได้โดยใช้ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement Test)

Bloom (1976, p. 139 อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2553, หน้า 107) กล่าวว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ ความคิด (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวกับ กระบวนการต่างๆ ทางด้านสติปัญญาและสมอง ประกอบด้วยพฤติกรรม 6 ด้าน ดังนี้

1.1 ความรู้ ความจำ หมายถึง ความสามารถระลึกถึงเรื่องราว ประสบการณ์ที่ผ่านมา

1.2 ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการจับใจความ การแปลความ การตีความ การขยายความของเรื่องได้

1.3 การนำไปใช้ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้หรือหลักวิชา ที่เรียนมาแล้วในการสร้างสถานการณ์จริงๆ หรือสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

1.4 การวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวต่างๆ หรือวัตถุดิบของเพื่อต้องการค้นหาสาเหตุเบื้องต้น หาความสัมพันธ์ระหว่างใจความ ระหว่างส่วนรวม ระหว่างตอน ตลอดจนหาหลักการที่แฝงอยู่ในเรื่อง

1.5 การสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้มาจัดระบบ ใหม่ เป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เหมือนเดิม มีความหมายและประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม

1.6 การประเมินค่า หมายถึง การวินิจฉัยคุณค่าของบุคคลเรื่องราว วัสดุสิ่งของอย่างมีหลักเกณฑ์

2. ด้านความรู้สึก (Affective Domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับ การเจริญเติบโตและพัฒนาการในด้านความสนใจ คุณค่าความซาบซึ้ง และเจตคติต่างๆ ของนักเรียน

3. ด้านการปฏิบัติการ (Psycho-motor Domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับ การเจริญเติบโตและพัฒนาทักษะในการปฏิบัติและการดำเนินการ เช่น การทดลอง

สรุปได้ว่าการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น เมื่อผู้เรียนได้รับการจัดการ เรียนรู้ เพื่อทราบถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จึงต้องมีการวัด สามารถวัดได้ จาก การปฏิบัติ โดยใช้ข้อสอบปฏิบัติ และด้านเนื้อหา โดยใช้ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. การวัดและการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วันเพ็ญ วรรณโกมล (2544, หน้า 19–22) กล่าวว่า ในยุคที่มีการปฏิรูป การศึกษาของไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา สังคมไทยมีความต้องการคนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัดสินประมาณค่า เลือกรับข้อมูลข่าวสาร อย่างเหมาะสม มีความรู้ทั้งหลักการและทักษะ

สมบุรณ์ ชิตพงศ์ (อ้างถึงใน รัชญา ยศบุตร, 2554, หน้า 63–65) กล่าวว่า การกำหนดเครื่องมือในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในการสอบวัดที่ผู้เรียนต้องถูกสอบตามหลักสูตรนั้น กำหนดให้มีการทดสอบถึง 3 กรณีเป็นอย่างน้อย ซึ่งในแต่ละกรณีผู้เรียนจะถูกสอบวัดโดยเครื่องมือในการวัด แต่ลักษณะต่างกันไป ดังนี้

1. การสอบก่อนสอน หลักสำคัญของการสอบก่อนสอนนั้นเป็นกิจกรรมที่กระทำเพื่อต้องการทราบพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน เพื่อจะได้เสริมต่อให้สอดคล้องกับพื้นฐานเดิมของแต่ละคน การสอบก่อนสอนจึงควรมีการสอบวัดดังต่อไปนี้

1.1 สอบวัดความถนัด (Aptitude) การวัดความถนัดเพื่อต้องการทราบศักยภาพของบุคคลซึ่งถือว่าเป็นศักยภาพหรือความสามารถทั้งหมดที่บุคคลนั้นได้รับมา แต่กำเนิดและสร้างสมขึ้นมา การทราบความถนัดจะเป็นประโยชน์ตรงที่ผู้สอนจะได้ใช้ความถนัดในการพิจารณาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ เพราะคนที่มีความถนัดด้านใดสูง หมายถึง การที่บุคคลนั้นสามารถเรียนรู้ในเรื่องที่ต้องอาศัยความถนัด กระทำได้โดยใช้แบบทดสอบวัดความถนัดนั้นๆ โดยตรง ซึ่งมีทั้งข้อสอบข้อเขียนและข้อสอบให้ปฏิบัติ

1.2 สอบวัดพื้นฐานความรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในเรื่องที่จะเรียน (Prerequisite) พื้นฐานความรู้เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญต่อการที่จะเรียนรู้เรื่องต่อไป ทั้งนี้เพราะมนุษย์จะเรียนรู้สิ่งใดได้ต้องอาศัยสิ่งที่เคยรู้มาแล้ว เป็นสื่อให้เข้าใจในสิ่งที่ยังไม่รู้ พื้นฐานความรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้เรื่องต่อไปได้วิธีวัดพื้นฐานความรู้กระทำได้โดยการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement test) ที่เป็นพื้นฐานความรู้นั้นๆ โดยตรง หรือโดยการตรวจสอบจากบันทึกผลการเรียนที่ผ่านมา

1.3 ความสนใจและทัศนคติที่มีต่อวิชาหรือสิ่งที่จะเรียน ความสนใจและทัศนคติเป็นสิ่งสำคัญต่อการที่บุคคลจะเอาใจใส่ทุ่มเทเพื่อให้งานนั้นบรรลุเป้าหมาย ส่วนทัศนคติจะเป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้การเรียนบรรลุเป้าหมายในทิศทางที่พึงปรารถนา การวัดความสนใจและทัศนคติ นอกจากจะกระทำได้โดยอาศัยการสังเกต สัมภาษณ์แล้ว ยังสามารถใช้แบบสอบถามและมาตราการประมาณค่า (Rating scale) ได้อีกด้วย

2. การสอบขณะสอนหลักสำคัญของการสอบขณะสอน (Formative test)

นั้นอยู่ที่เป็นการสอบเพื่อต้องการทราบว่า ในการเรียนการสอนในแต่ละหน่วยความรู้ หรือ ในคาบ (Period) การสอนนั้น ผู้เรียนคนใดที่สามารถเรียนรู้หรือสำเร็จ (Mastered) ในเรื่อง นั้นๆ แล้ว ซึ่งถ้าบุคคลใดยังไม่สำเร็จหรือไม่บรรลุเป้าหมายก็จะได้มีการซ่อมเสริม (Remedial) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดให้ การสอบขณะสอนจึงเป็นการสอบที่ต้องการให้ผู้เรียนแสดงความสามารถที่แท้จริงออกมา การกระทำในลักษณะที่นำคะแนนสอบขณะ สอนไปรวมกันเพื่อให้เกรดขั้นสุดท้าย จึงเป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ ทางการสอบขณะสอนอย่างแท้จริง เพราะการสอบขณะสอนเป็นการสอบเพื่อปรับปรุง การสอน ไม่ใช่สอบเพื่อการประเมินผลในรายวิชานั้น เครื่องมือในการวัดผลขณะสอนมี หลายชนิด อาจใช้แบบทดสอบ การสอบถาม การสังเกต ตรวจผลงาน ทั้งนี้โดยคำนึงถึง ความสอดคล้องกับแต่ละจุดประสงค์ในการเรียนการสอนเป็นสำคัญ

3. การสอบหลังสอน หลักสำคัญของการสอบหลังสอน (Summative test)

เป็นการสอบเพื่อดูผลรวบยอดทั้งสิ้นในรายวิชานั้นๆ การสอบหลังสอนจึงมุ่งเน้นวัด ในทุกๆ พฤติกรรมที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย เครื่องมือในการวัดผลจึงมีทั้งแบบสอบวัดผล สัมฤทธิ์สำหรับผลการเรียนด้านความรู้ความคิด และใช้แบบสอบถามมาตรฐานการ ประเมินค่า การสังเกต เป็นต้น เพื่อวัดสมรรถภาพด้านอารมณ์หรือความรู้สึก

สรุปได้ว่า การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สามารถกระทำได้ทั้งก่อนสอน เพื่อทราบถึงความถนัด ความรู้พื้นฐาน ความสนใจและทัศนคติที่มีต่อวิชาที่สอน ระหว่าง การสอน เพื่อทราบว่าในแต่ละหน่วยการสอนผู้เรียนมีความเข้าใจ มากน้อยเพียงใด จนกระทั่งหลังการสอน เป็นการวัดความรู้รวบยอดของวิชานั้นๆ

ความฉลาดทางอารมณ์

อีคิว หรือ E.Q. มาจากคำว่า Emotional Quotient หมายถึง ความฉลาดทาง อารมณ์ ความฉลาดทางอารมณ์ คือความสามารถทางอารมณ์ที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิต เป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมีความสุขอีคิว ถือเป็นเรื่องใหม่ในแวดวงการศึกษาและ จิตวิทยาเพราะเพิ่งได้รับความสนใจและยอมรับในความสำเร็จอย่างจริงจังเมื่อ 10 กว่าปี มานี้เดิมเคยเชื่อกันว่า ความสามารถทางเชาวน์ปัญญาหรือไอคิวคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ มนุษย์ประสบความสำเร็จ มีชีวิตที่ดีและมีความสุขต่อมา นักจิตวิทยาเริ่มตั้งข้อสงสัยต่อ ความเชื่อความเข้าใจดังกล่าวเพราะไม่เชื่อว่าความสำเร็จและความสุขในชีวิตของคนๆ หนึ่ง

จะขึ้นอยู่กับความสามารถทางเชาวน์ปัญญาแต่เพียงอย่างเดียวแต่เนื่องจากในระยะนั้นยังไม่มีข้อมูลจากการศึกษาวิจัยที่เพียงพอความคิดนี้จึงถูกละเลยไปอย่างน่าเสียดาย จนกระทั่ง ในปี ค.ศ.1990 ซาโลเวย์และเมเยอร์สองนักจิตวิทยาได้นำความคิดนี้มาพูดถึงอีกครั้ง โดยเอ่ยถึงความฉลาดทางอารมณ์เป็นครั้งแรกว่า "เป็นรูปแบบหนึ่งของความฉลาดทางสังคมที่ประกอบด้วยความสามารถในการรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น สามารถแยกความแตกต่างของอารมณ์ที่เกิดขึ้นและใช้ข้อมูลนี้เป็นเครื่องชี้นำในการคิดและกระทำสิ่งต่างๆ

จากนั้น แดเนียล โกลแมน นักจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดก็สานต่อแนวคิดนี้อย่างจริงจังโดยได้เขียนเป็นหนังสือเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) และได้ให้ความหมายของอีคิวว่า "เป็นความสามารถหลายด้านได้แก่ การเร่งรัดตัวเองให้ไปสู่เป้าหมาย มีความสามารถควบคุมความขัดแย้งของตนเอง รอคอยเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีกว่า มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสามารถจัดการกับอารมณ์ไม่สบายต่างๆ มีชีวิตอยู่ด้วยความหวังหลังจาก หนังสือความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ของแดเนียล โกลแมนออกสู่สาธารณชน ผู้คนก็เริ่มให้ความสนใจกับความฉลาดทางอารมณ์มากขึ้นประกอบกับระยะหลังมีงานวิจัยหลายชิ้นยืนยันถึงความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ อีคิวหรือความฉลาดทางอารมณ์จึงได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จและความสุขในชีวิตมนุษย์กลายเป็นเรื่องฮิตที่มาแรงแข่งหน้าไอคิวไปในระยะหลัง

นอกจากคำว่า Emotional Quotient ที่เราเรียกว่า อีคิวแล้ว ยังมีคำอื่นๆ อีกหลายคำที่นักวิชาการใช้ในความหมายใกล้เคียงกัน เช่น Emotional Intelligence Emotional Ability Interpersonal Intelligence Multiple Intelligence

1. ความหมาย

พระราชวรานี (กรมสุขภาพจิต, 2544, หน้า 32) หมายถึง การใช้ปัญญากำกับอารมณ์ที่ออกมาให้มีเหตุผลเป็นการแสดงความรู้สึกออกมาในแต่ละสถานการณ์โดยถือว่าอารมณ์หรือความรู้สึกนั้นเป็นพลังให้เกิดความประพฤติซึ่งถ้าพลังขาดปัญญากำกับก็เป็นพลังบอดปัญญาจึงเป็นตัวที่กำกับชีวิตของเราให้การแสดงออกเป็นไปในทางที่ถูกต้อง

กรมสุขภาพจิต (2543, หน้า 1) ให้ความหมาย ความฉลาดทางอารมณ์ว่า ความสามารถทางอารมณ์ที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข

ทศพร ประเสริฐสุข (2542, หน้า 21) ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นความสามารถของบุคคลที่ตระหนักรู้ถึงความคิดของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และระงับการตอบสนองความต้องการของตนเองได้สามารถสร้างกำลังใจในการเผชิญกับอุปสรรค ข้อขัดแย้งต่างๆ รู้จักขจัดความเครียด นำความคิดและการกระทำของตนไปใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามได้จนประสบความสำเร็จในชีวิต

เทิดศักดิ์ เดชคง (2542, หน้า 39) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการนำไปสู่การเป็นคนดี มีคุณค่าและมีความสุข

นงพะงา ลี้มสุวรรณ (2542, หน้า 197) ได้ให้ความหมายของคำว่าความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึงความสามารถของคนด้านอารมณ์ จิตใจ และยังรวมถึงทักษะการเข้าสังคม

Goleman (1998, p. 317) ได้ให้ความหมายของ E.Q. ไว้อย่างชัดเจนว่า หมายถึงความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและของผู้อื่นเพื่อการสร้างแรงจูงใจในตัวเอง บริหารจัดการอารมณ์ต่างๆ ของตนและอารมณ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ต่างๆ ได้โดยเชื่อว่าชาวอารมณ์นั้นแตกต่างจากชาวปัญญาแต่เสริมเกื้อกูลกันคนที่เก่งแต่ขาด E.Q. มักจะมาทำงานให้กับคนที่มึ่ระดับชาวปัญญาต่ำกว่าตนแต่มีความเป็นเลิศด้านทักษะความเก่งคน

Salovey and Mayer (1990, p. 185) ได้ให้ความหมายของ E.Q. ว่าเป็นความสามารถในการตรวจสอบและควบคุมความรู้สึกของตนเองและของผู้อื่นและใช้ความรู้สึกเพื่อให้มีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของตนเอง

Salovey and Mayer (อ้างถึงใน คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, 2544, หน้า 9-10) กล่าวว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นกลุ่มของความสามารถ ที่บ่งบอกว่าการรับรู้อารมณ์ของบุคคลเป็นอย่างไร และมีความเข้าใจอารมณ์นั้นๆ ได้ถูกต้องแน่นอนเพียงใด หรือหากจะกล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถกล่าวได้ว่าความฉลาดทางอารมณ์นั้นเปรียบเสมือนความสามารถของบุคคลในการรับรู้และแสดงอารมณ์ออกมาสามารถที่จะแยกแยะประสมประสานความคิดกับอารมณ์ มีความเข้าใจและสามารถแสดงอารมณ์ได้อย่างมีปัญญาและไหวพริบ ตลอดทั้งสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ตนเองได้ทุกสถานการณ์

2. องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์

องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์นั้น มีหลายองค์ประกอบด้วยกันซึ่ง นักการศึกษา นักจิตวิทยา ได้กำหนดไว้หลายด้าน ดังนี้

เท็ดคัทดี เดชคง (2542, หน้า 8, 62-65) กำหนดองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์หรือที่เรียกว่า ทักษะอารมณ์ ดังนี้

1. ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ซึ่งอาศัยธรรมชาติของพรหมวิหาร 4 เป็นตัวแทนของความเห็นอกเห็นใจ

2. สติ (Awareness) อาศัยธรรมข้อสติปัญญา 4 จะช่วยให้สงบจิตใจจากความวุ่นวายทำให้เข้าใจความหมายของชีวิต ซึ่งสติปัญญา 4 คือ ที่ตั้งของสติ การตั้งสติ กำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริง คือตามที่เป็นนั้นๆ มันเป็นของมัน ประกอบด้วย 1) การตั้งสติกำหนดพิจารณากาย 2) การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนา 3) การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต 4) การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม

3. การแก้ไขข้อขัดแย้งการจัดการความเครียด (Conflict solving/stress management) แบ่งความขัดแย้งในอารมณ์ตนเองและความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือธรรมชาติการแก้ไขทำโดยการใช้ปัญญาตามธรรมะในหลักอริยสัจสี่เพื่อให้ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

Mayer and Salovey (1990 อ้างถึงใน วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542, หน้า 56) ยังได้จำแนกส่วนองค์ประกอบที่สำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ เป็น 4 ด้านดังนี้

1. การรับรู้อารมณ์การประเมินและการแสดงอารมณ์ออกมาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (Perception and expression of emotion) ประกอบด้วยทักษะที่สำคัญๆ (Major areas of skills) ดังนี้

1.1 ความสามารถในการระบุภาวะอารมณ์ของตนเองได้อย่างถูกต้องว่าอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนในขณะนั้นเป็นอย่างไรมีความคิดอย่างไร

1.2 ความสามารถระบุภาวะอารมณ์และประเมินอารมณ์ของบุคคลอื่นได้อย่างถูกต้อง

1.3 ความสามารถในการแสดงออกของอารมณ์ได้อย่างถูกต้องแสดงความต้องการได้ตรงความรู้สึกอย่างเหมาะสมและถูกกาลเทศะ

1.4 ความสามารถในการจำแนกรู้สึกต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง

2. การประสมประสานความคิดกับอารมณ์ (Assimilating emotion in thought) ทั้งนี้ เนื่องจาก

2.1 อารมณ์เป็นตัวนำความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

2.2 อารมณ์เปรียบเสมือนสิ่งี่ช่วยในการตัดสินใจ

3. การเข้าใจอารมณ์และการวิเคราะห์อารมณ์ (Understanding and analyzing emotion) ประกอบด้วย

3.1 สามารถบอกได้ว่าอารมณ์ขณะนั้นของตนเองเป็นอย่างไรยุ่งยาก ซับซ้อนและหลากหลายอารมณ์เพียงใด

3.2 สามารถเข้าใจว่าอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับ เหตุการณ์ใดหรือสถานการณ์อะไร

4. การคิดใคร่ครวญและควบคุมภาวะอารมณ์ได้ดี (Reflective regulation of emotion) ประกอบด้วย

4.1 สามารถเปิดเผยความรู้สึกต่างๆ ที่อยู่ในใจหรือที่ค้างคาใจ

4.2 สามารถเตือนตนเองโดยไตร่ตรอง คิดทบทวนและควบคุม อารมณ์ของตนเอง เพื่อพัฒนาอารมณ์และสติปัญญาให้เจริญงอกงามต่อไป

Bar-On, 1992 (อ้างถึงใน วิณี ชิตเชิดวงศ์, 2545, หน้า 23-24) ได้เสนอ แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์โดยการแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คุณลักษณะที่สำคัญๆ ดังนี้

1. ความสามารถภายในตน ประกอบด้วยความสามารถในการตระหนัก เข้าใจภาวะอารมณ์ของตนเองกล้าแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตน และตระหนักรู้งาน คือ มีสติ

2. การมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วยความสามารถในการ สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่นตระหนักรู้เท่าทันความรู้สึกและ ความคิดของผู้อื่นได้ดี

3. ความสามารถในการปรับตัว ประกอบด้วย ความสามารถในการ ตรวจสอบความรู้สึกของตนเข้าใจและตีความสถานการณ์ต่างๆ ได้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงมีความยืดหยุ่นในความคิดและความรู้สึกของตนได้ดีมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ดี

4. การมียุทธวิธีในการจัดการกับความเครียด ประกอบด้วย

ความสามารถในการจัดการกับความเครียด และบริหารความเครียดได้ดีสามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ดี และแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

5. การจูงใจตนและสภาวะทางอารมณ์ ประกอบด้วย การมองโลกในแง่ดี

สามารถสร้างความสนุกสนานให้เกิดแก่ตนและผู้อื่นได้ดีมีความรู้สึกและแสดงออกถึงความสุขที่สามารถสังเกตเห็นได้

3. แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์

แนวคิดที่เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของ Weisinger (อ้างถึงใน วิณี ชิดเชิดวงศ์, 2545, หน้า 12-13) ได้กำหนดความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ที่ใช้ปฏิบัติการภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Emotional Intelligence) มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่การพัฒนาให้มีความตระหนักรู้จักตน การบริหารอารมณ์ของตนและการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้แก่ตน ส่วนที่สอง ได้แก่เชาว์อารมณ์ในการเสริมสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น (Interpersonal Emotional Intelligence) ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาทักษะการสื่อสารที่ดี ความเก่งคนและการช่วยเหลือผู้อื่นให้ช่วยตนเองได้ โดยมี 4 แนวทางที่จะช่วยเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้อื่นได้ คือ การให้โอกาสบุคคลได้รับรู้ดีความและแสดงภาวะอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง การทำให้เขาเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกที่ได้รับการช่วยให้เขาได้ควบคุมอารมณ์และเอาชนะสร้างพฤติกรรมในทางบวก

Weisinger ได้นำแนวทางทั้ง 4 แนวทาง มาพัฒนาเป็น E.Q. ในการทำงาน 2 ลักษณะ คือ E.Q. ภายในตัวบุคคล และ E.Q. ในความสัมพันธ์กับผู้อื่น E.Q. ภายในตัวบุคคล ประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1. การพัฒนา การตระหนักรู้ตนเอง ให้สูงขึ้นด้วยการตระหนักรู้ตนเอง (Developing high self-awareness) สามารถสังเกตการกระทำของตนเองได้สามารถมีอิทธิพลต่อการกระทำของตนเอง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง เช่น ท่านรู้ตัวว่าเสียงของท่านกำลังดังขึ้น และท่านมีความสำคัญต่องานของท่าน ดังนั้นท่านจะลดเสียงของท่านลง และระบายความโกรธออกไปและสนทนากับลูกค้าของท่านด้วยความเคารพ

2. การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง (Managing your emotion)

ไม่เหมือนกับการเก็บกดอารมณ์ซึ่งทำให้ตนเองไม่ได้รับข้อมูลที่มีคุณค่า การจัดการกับอารมณ์หมายถึงการเข้าใจอารมณ์เหล่านั้น และใช้ความเข้าใจนั้นจัดการกับสถานการณ์อย่างได้ผลดีเนื่องมาจากอารมณ์เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างความคิดของ

ตนเอง แต่อารมณ์ทางลบ เช่น อารมณ์เศร้าโดยทั่วไปเกิดจากสถานการณ์ที่เป็นปัญหา ดังนั้นความสามารถในการจัดการ คือการทำให้ระดับหรือความรุนแรงของอารมณ์ลดลง มาอยู่ในระดับที่ทำให้ตนเองพัฒนารูปแบบพฤติกรรมใหม่และดีกว่าเดิม เป็นความรู้สึกผ่อนคลายได้เมื่อต้องอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่มีความกดดันและสามารถควบคุมอารมณ์หรือรักษาอารมณ์ตนเองได้

3. การจูงใจตนเอง (Motivation yourself) เมื่อมีการจูงใจตนเอง บุคคลจะสามารถเริ่มงานหรือรับผิดชอบหน้าที่ใฝ่ใจอยู่กับมัน มุ่งไปสู่ความสำเร็จและในเวลาเดียวกันสามารถจัดการกับความท้อถอยที่อาจเกิดขึ้นมีบุคคลที่สามารถช่วยจูงใจได้นอกจากตนเอง คือ เพื่อนที่สนับสนุน ครอบครัวและเพื่อนร่วมงาน ซึ่งเป็นผู้ที่คอยแนะนำช่วยเหลือทางด้านอารมณ์ และสภาพแวดล้อมต่างๆ เช่น อากาศ แสง เสียงในที่ทำงาน พื้นฐานเหล่านี้ช่วยให้บุคคลได้รับการกระตุ้นด้วยการให้กำลังใจและสนับสนุนความมั่นใจ

ส่วน E.Q. ในความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นประกอบด้วย

1. การพัฒนาทักษะการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Developing effective communication skill) พื้นฐานของความสัมพันธ์คือ การติดต่อสื่อสาร การติดต่อสื่อสารทำให้เกิดการเชื่อมโยง และการเชื่อมโยงทำให้เกิดความสัมพันธ์คุณค่าของการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในการทำงานนั้นมีมากมายเกินกว่าจะคำนวณได้ ถ้าคิดจะแก้ไขความขัดแย้งระหว่างเพื่อนร่วมงาน หัวหน้าหรือลูกค้า สามารถทำได้โดยการติดต่อสื่อสารที่ดี มีทักษะ 5 ประการ ที่เกี่ยวข้องคือ การเปิดเผยตนเอง การแสดงออกอย่างเหมาะสม การฟังอย่างมีประสิทธิภาพ การวิจารณ์และการติดต่อสื่อสารแบบทีม

2. การพัฒนาความรู้ความชำนาญระหว่างบุคคล (Developing interpersonal expertise) การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น หมายความว่าสามารถติดต่อกับผู้อื่นเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีความหมาย และเหมาะสมการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างดี” บ่อยครั้งถูกกำหนดเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการรับคนเข้าทำงานมีองค์ประกอบของความสัมพันธ์ เช่น การแบ่งปันความรู้สึก ความคิดความเห็นมีทักษะที่จะนำไปสู่ความรู้ความชำนาญระหว่างบุคคลสองประการ คือความสามารถในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เพื่อให้ได้รับผลดีจากความสัมพันธ์นั้นและสามารถในการติดต่อสื่อสาร ในระดับที่เหมาะสมเพื่อให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การช่วยผู้อื่นให้ช่วยตัวเอง (Helping others help themselves) องค์การเป็นระบบที่ประกอบเข้าด้วยกันขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ

ระบบนั้นตั้งนั้นการที่บริษัทจะได้รับความสำเร็จหรือไม่นอกจากพนักงานจะทำงานอย่างสุดความสามารถแล้วยังสำคัญที่พวกเขาจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วย ในบริบทของ E.Q. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หมายความว่า ช่วยเหลือกันในการจัดการกับอารมณ์การติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การช่วยกันแก้ปัญหา การช่วยกันแก้ไขความขัดแย้ง และช่วยกันจูงใจ

Goleman (1998, p. 317) ได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ไว้แบ่งเป็น 5 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

หมวดสมรรถภาพทางด้านสังคมเป็นการสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ประกอบด้วย

1. การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) หมายถึง การตระหนักรู้ถึงความต้องการความรู้สึกของผู้อื่นดังนี้

1.1 การมีความเข้าใจผู้อื่นตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความคิด และมุมมองของผู้อื่นสนใจผู้อื่นและความวิตกกังวลของผู้อื่นมากขึ้น

1.2 การมีจิตใจมุ่งบริการ คาดคะเน รับรู้และตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลอื่นหรือผู้ที่มาติดต่อสัมพันธ์ด้วยได้อย่างดี

1.3 การพัฒนาผู้อื่นทราบความต้องการช่วยส่งเสริมให้เขามีความรู้และความสามารถให้ถูกทาง

1.4 การให้โอกาสบุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นความเป็นไปได้จากการมองเห็นความแตกต่างของคนโดยไม่แบ่งแยก

1.5 การตระหนักรู้ถึงทักษะ ความคิดเห็นของกลุ่มสามารถคาดคะเนสถานการณ์และความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มได้

2. การมีทักษะสังคมด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human relations) หมายถึง ความคล่องแคล่วในการติดต่อกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี โดยสามารถแสวงหาความร่วมมือจากผู้อื่นได้ประกอบด้วย

2.1 การมีความสามารถในการโน้มน้าวจูงใจมีกลวิธีในการโน้มน้าวความคิดเห็นของบุคคลอื่นได้อย่างนุ่มนวลแนบเนียนและได้ผล

2.2 การสื่อความหมายที่ดี ชัดเจนถูกต้อง มีความน่าเชื่อถือ

2.3 การมีความเป็นผู้นำสามารถโน้มน้าว จูงใจ หรือผลักดันกลุ่มได้เป็นอย่างดี และถูกทิศทาง

- 2.4 การมีความสามารถกระตุ้น และริเริ่มให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี
- 2.5 การมีความสามารถในการบริหารความขัดแย้งได้ดีเจรจาต่อรอง แก้ไขหาทางยุติข้อขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม
- 2.6 การสร้างสายสัมพันธ์ เสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อปฏิบัติการกิจให้บรรลุเป้าหมาย
- 2.7 การมีความร่วมมือกันทำงานเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายให้เกิดพลังร่วมมือของกลุ่ม
- หมวดสมรรถนะส่วนบุคคลเป็นความสามารถในการบริหารจัดการกับตนเองได้อย่างดี ประกอบด้วย
3. การตระหนักรู้ตน (Self-awareness) เป็นการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกและอารมณ์ของตนเองหรือ มีสติสามารถหยั่งรู้ถึงความเป็นไปของตน ในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ รอบตัวและความพร้อมของตน ประกอบด้วย
- 3.1 การรู้เท่าทันอารมณ์ของตน รู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น และคาดคะเนผลที่จะตามมาได้
- 3.2 ความสามารถประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริง รู้จุดเด่นและจุดด้อยของตน
- 3.3 ความมั่นใจในตน เชื่อมั่นในความสามารถและคุณค่าของตน
- 3.4 ความสามารถจัดการกับความรู้สึกภายในตนได้ในสถานะที่เหมาะสมพอดี
4. ความสามารถในการควบคุมตน (Self-regulation) ซึ่งเป็นความสามารถในการจัดการและควบคุมความรู้สึกภายในตนได้ไม่ทำอะไรโดยใช้อารมณ์เป็นใหญ่ ประกอบด้วย
- 4.1 การควบคุมตน สามารถจัดการกับภาวะอารมณ์ ความฉุนเฉียวได้
- 4.2 การเป็นคนที่ไม่ไว้วางใจ กระทำสิ่งต่างๆ โดยรักษาความซื่อสัตย์และคุณงามความดี
- 4.3 การเป็นผู้ใช้สติปัญญา แสดงความรับผิดชอบ
- 4.4 การมีความสามารถในการปรับตัว มีความยืดหยุ่นในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

4.5 การมีความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เปิดใจกว้างกับความคิดหรือข้อมูลใหม่ๆ ได้อย่างมีความสุข

5. ความสามารถสร้างแรงจูงใจและจูงใจตนได้ (Motivation oneself) เพื่อเป็นแนวโน้มทางอารมณ์ที่เกื้อหนุนต่อการมุ่งสู่เป้าหมาย ประกอบด้วย

5.1 การมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พยายามปรับปรุงสิ่งต่างๆ ให้ได้มาตรฐานที่ดี

5.2 การมีความจงรักภักดียึดมั่นกับเป้าหมายของกลุ่ม และองค์การ

5.3 การมีความคิดริเริ่ม และพร้อมที่จะปฏิบัติตามโอกาสที่อำนวย

5.4 การมองโลกในแง่ดีเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคได้อย่างไม่ย่อท้อจนสำเร็จบรรลุเป้าหมาย

4. รูปแบบความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์นั้น มีหลายด้าน หลายรูปแบบตามลักษณะ

องค์ประกอบ ซึ่ง Cooper and Sawaf (1997, p. 125) ได้เสนอรูปแบบของความฉลาดทางอารมณ์ที่เรียกว่า E.Q. Map ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ความรู้รอบทางด้านอารมณ์ (Emotional literacy) เป็นลักษณะที่ทำให้เกิดการรับรู้การควบคุมตัวเอง และมีความเชื่อมั่นในตน ประกอบด้วยความซื่อสัตย์ทางอารมณ์ซึ่งเป็นการรับรู้อารมณ์ ความรู้สึกตรงตามความเป็นจริงการสร้างพลังอารมณ์ซึ่งเป็นการรวบรวมอารมณ์ทำให้เกิดพลังในการสร้างสรรค์การตระหนักรู้ในอารมณ์ การรับทราบผลย้อนกลับของอารมณ์ การหยั่งรู้ด้วยตนความรับผิดชอบ และการสร้างสัมพันธ์เชื่อมโยง

2. ความเหมาะสมทางอารมณ์ (Emotional fitness) เป็นลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดีและใช้ศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ ประกอบด้วยการรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง มีความเชื่อ ศรัทธาและมีความยืดหยุ่นมีการสร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลาไม่พอใจที่จะอยู่กับที่และมีความสามารถในการกลับสู่สภาพปกติ

3. ความลึกซึ้งทางอารมณ์ (Emotional depth) เป็นการสำรวจแนวทางที่จะปรับชีวิตและการงานให้เข้ากับศักยภาพและเป้าหมายของตนเองประกอบด้วย ความผูกพันในงาน รับผิดชอบและมีสติ การมีเป้าหมายและศักยภาพที่ชัดเจนการมีความซื่อตรง ซื่อสัตย์ ยึดหลักจริยธรรม รักษาคำพูด และรักษามาตรฐานของตนยอมรับข้อผิดพลาดของตนอย่างเปิดเผย มีความสามารถโน้มน้าวจูงใจบุคคลอื่นโดยปราศจากการใช้อำนาจ

4. ความกลมกลืนและความไปกันได้ทางอารมณ์ (Emotional alchemy)

เป็นการใช้อารมณ์เพื่อความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสามารถเผชิญปัญหาและความกดดัน ประกอบด้วย การแสดงออกด้านการหยั่งรู้การคิดใคร่ครวญ การสังเกตเห็นโอกาส และการสร้างอนาคต

5. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถทางสมองอย่างหนึ่งของมนุษย์การที่คนเราจะมีฉลาดทางอารมณ์มากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับ 2 ปัจจัยหลักๆ คือ (กรมสุขภาพจิต, 2543, หน้า 27)

1. พันธุกรรมและพื้นฐานอารมณ์ พันธุกรรมคือตัวกำหนดให้มนุษย์ทุกคนมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ที่แตกต่างกันไปและพื้นฐานอารมณ์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิดก็จะเป็นส่วนสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมอารมณ์ บุคลิกนอกจากนี้ สภาพแวดล้อมขณะอยู่ในครรภ์ ก็มีผลไม่น้อยต่อการสร้างพื้นฐานอารมณ์เพราะในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า อารมณ์ของแม่ขณะตั้งครรภ์มีส่วนสำคัญต่อพื้นฐานอารมณ์ของลูก เช่นแม่ที่มักมีความเครียด อาจจะทำให้ลูกเป็นเด็กอารมณ์ไม่ดี ซี้โมโห เลี้ยงยากส่วนแม่ที่อารมณ์ดี มีความสบายกายสบายใจในขณะตั้งครรภ์ก็มักจะได้ลูกที่เป็นเด็กเลี้ยงง่าย ร่าเริงคนที่มีพื้นฐานอารมณ์ดีจึงเหมือนกับคนที่มีทุนสำรองของชีวิตติดตัวมาตั้งแต่เกิดเพราะการมีจิตใจที่มั่นคงเข้มแข็ง ถือได้ว่าเป็นความโชคดี เปรียบได้กับพื้นที่ที่มีความแข็งแรง สามารถรับแรงกระแทกได้โดยไม่กระทบกระเทือนมากแต่คนที่พื้นฐานอารมณ์ไม่ดี อ่อนไหว เพราะบางเปรียบได้กับคนที่มีทุนสำรองมาน้อยถ้าเป็นพื้นที่เป็นพื้นที่บอบบาง กระทบกระทั่งอะไรแรงๆ ไม่ได้ง่ายต่อการที่จะพังโครมลงมา

2. สภาพแวดล้อมและการเลี้ยงดูพื้นฐานอารมณ์ที่ถูกกำหนดโดยพันธุกรรมเป็นปัจจัยที่ติดตัวมาไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ก็จริง แต่การเลี้ยงดูในสภาพที่เหมาะสมกับอารมณ์ก็สามารถจะช่วยพัฒนากล่อมเกลาและควบคุมพื้นฐานอารมณ์ด้านลบได้ ขณะเดียวกันก็สามารถจะส่งเสริมพื้นฐานอารมณ์ด้านบวกให้ดีโดดเด่นยิ่งขึ้นไปเปรียบได้กับพื้นที่บาง หากไม่ได้รับการสร้างเสริมเติมเต็มให้แข็งแรงขึ้นพื้นนั้นก็อยู่ในสภาพเดิมที่ง่ายต่อการพุง เมื่อได้รับแรงกระแทกเด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์ไม่ดี ถ้าไม่ได้รับการเลี้ยงดูที่เข้าใจก็อาจจะไปกระตุ้นให้อารมณ์ที่ไม่ดีเหล่านั้น เติบโตจนฝังรากลึกได้รับการควบคุมกลายเป็นปัญหาทั้งต่อตนเองและสังคมที่เกี่ยวข้องแต่ถ้าพ่อแม่เข้าใจในธรรมชาติของเด็ก ก็ยังสามารถจะชดเชยหรือควบคุมส่วนที่ด้อยไม่ให้มีอิทธิพลหรือปัญหาในการดำเนินชีวิต

6. อายุกับความฉลาดทางอารมณ์

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542, หน้า 56-59) กล่าวว่า อายุกับความฉลาดทางอารมณ์อายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์มนุษย์ทุกคนมีภาวะอารมณ์พื้นฐานเหมือนกันแต่มีระดับที่แตกต่างกันความฉลาดทางอารมณ์ของบุคคลในช่วงวัยที่แตกต่างกันอาจจะมึระดับความฉลาดทางอารมณ์ที่แตกต่างกันทั้งนี้เนื่องมาจากการฝึกอบรม อายุและประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้นและยังเกี่ยวข้องกับวุฒิภาวะของบุคคล เช่น ความอดได้รอได้การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา การยึดตนเองเป็นจุดศูนย์กลาง Mayer and Salovey (อ้างถึงใน วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542, หน้า 56) ได้สรุปว่าความฉลาดทางอารมณ์จะพัฒนาขึ้นตามระดับอายุและระดับประสบการณ์ของบุคคลจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอายุและความฉลาดทางอารมณ์พบว่าแม้จะไม่สอดคล้องกันทั้งหมดแต่ความฉลาดทางอารมณ์ได้แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องกับวุฒิภาวะของบุคคล (Maturity) และระดับประสบการณ์ของบุคคล

7. เทคนิคการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในสถานศึกษา

การที่เด็กจะเรียนดี มีอนาคตที่ดี นอกจากความสามารถทางวิชาการแล้วยังต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆ อีกมาก โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยสิ่งยั่วยุ พบว่าเด็กจำนวนไม่น้อยที่เผชิญปัญหาทางด้านอารมณ์ความรู้สึกจนทำให้เสียโอกาสทางการศึกษาไปอย่างน่าเสียดาย เช่น ปัญหาเสพติดปัญหาการตั้งครรภในวัยเรียนหรือปัญหาด้านพฤติกรรมอื่นๆ ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้มีที่มาจากความอ่อนแอทางเชาว์ปัญญาแต่มาจากความอ่อนแอทางอารมณ์ที่ไม่สามารถรู้เท่าทันและจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกทั้งของตนเองและผู้อื่นได้ความฉลาดทางอารมณ์จึงเกี่ยวข้องกับความรู้สึกทั้งของตนเองและของผู้อื่นครูจึงควรให้ความสนใจกับประสบการณ์ทางอารมณ์ของเด็กมีการนำความเครียดและประสบการณ์เลวร้ายที่เคยเกิดขึ้นมาเป็นหัวข้อที่จะพูดคุยกันเพื่อพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคมโดยมีเทคนิคการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในสถานศึกษา ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต, 2543, หน้า 25-26)

1. ประชาธิปไตยในการเรียนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นประชาธิปไตย มีความอิสระที่จะแสดงความคิดเห็นมีความเคารพในกันและกันครูรับฟังผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเห็นว่าความรู้สึกของตนเป็นที่รับฟังไม่ใช่สิ่งที่ไม่มีความหมายหรือไร้คนสนใจ

2. เรียนรู้เรื่องอารมณ์ หน้าที่ของครูอาจารย์ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ คือการช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความรู้สึก อารมณ์ของตนมีการแสดงออกที่เหมาะสมกับบุคคลและสถานที่ และมีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น

3. เริ่มต้นให้ดี เริ่มที่ครู การเริ่มต้นที่ดีที่สุดคือการที่ครูอาจารย์ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้เรียน โดยการทำในสิ่งตนเองพำสอนเช่น เรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก บุคลิกลักษณะของตนเองระมัดระวังคำพูดและการแสดงอารมณ์ให้เหมาะสมอยู่เสมอ

8. การประเมินความฉลาดทางอารมณ์

การประเมินความฉลาดทางอารมณ์ เป็นการประเมินความสามารถด้านความรู้สึกของบุคคลทางด้านต่างๆ เช่น การควบคุมอารมณ์ การเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น การสร้างแรงจูงใจ ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา ความภูมิใจในตนเอง การพอใจในชีวิตและความสงบสุขทางใจ ในการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ทำได้หลายลักษณะ ได้มีผู้เสนอแนวคิดและวิธีการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ ดังนี้

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542, หน้า 82-112) ได้เสนอหลักการวัดและประเมินความฉลาดทางอารมณ์และแนวทางการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ ดังต่อไปนี้

1. หลักการวัดและประเมินความฉลาดทางอารมณ์ มี 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1 จากการที่ใช้เครื่องมือเป็นปรนัย (Objective Measure) เช่น การทดสอบ แบบสอบถาม แบบประเมิน

1.2 การให้รายงานหรือแสดงความรู้สึก (Subjective Measure) เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การรายงานตนเองโดยการเขียนบันทึก การรายงานความรู้สึกจากสิ่งเร้าต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาพเขียน คุณศัพท์ เสียงเพลง การแสดงออก ในสถานการณ์สวมบทบาท

ในการประเมินแต่ละแนวทางให้ผลประเมินที่มีความเชื่อถือได้ และความเที่ยงตรงแตกต่างกันไป ยังไม่มีข้อสรุปว่าวิธีไหนเหมาะสมที่สุด เนื่องจากงานศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์มีอยู่อย่างจำกัด และอยู่ในขั้นของการพัฒนาและตรวจสอบของคุณภาพของเครื่องมือ

2. แนวทางการประเมินความฉลาดทางอารมณ์

2.1 การประเมินด้านแรงจูงใจภายในบุคคล (Interpersonal Motivation) เป็นการประเมินแรงจูงใจที่ผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเกิดความรู้สึกหรือ

ภาวะอารมณ์เช่นนั้น แรงบันดาลใจให้แสดงออกโดยอาจจะมีสิ่งกระตุ้นความรู้สึกนึกคิด อาทิ การเขียนความเรียง (Essay Test) การตอบข้อความให้สมบูรณ์ การเขียนบันทึกประจำวัน การให้เล่าเหตุการณ์ที่ฝังใจ หรือที่เคยประสบมา โดยให้เขียนเล่าถึงสถานการณ์ต่างๆ ทั้งนี้ ผู้ประเมินต้องระมัดระวังในการกำหนดคำตอบที่ถูกต้อง ให้แก่ความรู้สึกนึกคิด ประสบการณ์ต่างๆ การประเมิน EQ ด้วยแนวทางนี้จำเป็นต้องใช้ผู้ประเมินที่มีประสบการณ์และมีควมเชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมศาสตร์และด้าน EQ

2.2 การใช้เทคนิคเหตุการณ์สำคัญ (The Critical Incident Technique) หรือกรณีเหตุการณ์ (Incident Case) เป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมในเชิงคุณภาพ โดยให้ผู้เล่าบรรยายหรือเขียนถึงเหตุการณ์ที่บ่งชี้ถึงการคิด รู้สึก และการแสดงออกที่เกี่ยวกับ EQ ในระดับต่างๆ แล้วให้เลือกเรียงลำดับพฤติกรรมที่ผู้ตอบเคยปฏิบัติหรือมีความตั้งใจจะปฏิบัติเพื่อนำมาประมวลสรุปอ้างอิง (Infer) ถึงระดับ EQ ของผู้ตอบ ข้อดีของวิธีนี้คือมุ่งให้กรอบที่เป็นแนวทางเดียวกันกับผู้ตอบทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน บางทีก็จะเปิดโอกาสเลือกเขียนตอบแต่ละตัวเลือก ก็มีความเป็นไปได้ในระดับต่างๆ กัน มากบ้าง น้อยบ้าง โดยไม่ต้องพะวงถึงความถูกต้อง ข้อเสียคือยังเป็นการประเมิน EQ จากการรายงานตัวเองว่าตั้งใจจะทำอะไรอาจมีการบิดเบือน “สร้างภาพ”ตนเองขึ้นมา ขาดความสมจริงเชิงสถานการณ์ประจำวันที่แสดงออก

2.3 สถานการณ์จำลอง (Simulation) เป็นการกำหนดเหตุการณ์ขึ้นให้มีความสมจริงใกล้เคียงกับเหตุการณ์ที่เป็นสิ่งเร้า เพื่อกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมสะท้อนถึงความรู้สึกและภาวะอารมณ์ต่างๆ ของตนออกมา โดยมีอาจเสแสร้งหรือแกล้งปฏิบัติได้ ข้อดีของสถานการณ์จำลอง เป็นการกระตุ้น หรือดึงพฤติกรรมภาวะอารมณ์ที่เรามุ่งมองหาจากการประเมิน ข้อเสียประการหนึ่งของสถานการณ์จำลองคือ ใช้เวลาในการศึกษาสร้างนานและมีราคาแพง ต้องอาศัยผู้สร้าง ที่มีความรอบรู้ทางการวัดการประเมินพฤติกรรมในองค์การ

2.4 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่มีความยืดหยุ่น ให้อิสระแก่ผู้เข้ารับการสัมภาษณ์เป็นฝ่ายริเริ่มการสนทนาในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับตนเอง ทั้งในด้านความสำเร็จและความล้มเหลว ความเสียใจ เป้าหมายของการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงพฤติกรรมในแง่มุมต่างๆ ของผู้เข้ารับการสัมภาษณ์ ปกติแล้วการสัมภาษณ์เชิงลึกจะใช้เวลาประมาณ 1.30–2 ชั่วโมง และเป็น การสัมภาษณ์แบบหนึ่งต่อหนึ่ง กรรมการหนึ่งคนกับผู้สมัคร 1 คน เท่านั้น

โดยกรรมการจะกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการสัมภาษณ์แสดงความรู้สึกนึกคิดที่เป็นตัวของตัวเองที่แท้จริงออกมาตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ข้อมูลต่างๆ ที่ได้กรรมการจะนำมาประมวลเป็นข้อมูล หรือ ภาพ เกี่ยวกับบุคคลนั้น ในการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่ตำแหน่ง จะใช้ข้อมูลดังกล่าวจำแนกผู้สมัครว่าคนไหนที่มีแนวโน้มจะเป็นผู้ปฏิบัติงานที่ดีหรือดีมากกว่ากัน การสัมภาษณ์เชิงลึก มักจะทำกัน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ ขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ และขั้นสรุปผลสัมภาษณ์

2.5 แบบทดสอบที่มีความเป็นปรนัย การให้รายงานตนเองและแบบวัดเชิงอัตวิสัย (Objective, Self-Report, and Subjective Measures)

2.6 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ ของกรมสุขภาพจิต

แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ ของกรมสุขภาพจิตมีลักษณะเป็นข้อคำถามที่มีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกที่แสดงออกในลักษณะต่างๆ มีรายการประเมิน ด้านการควบคุมอารมณ์ การเห็นใจผู้อื่น ความรับผิดชอบ ด้านแรงจูงใจ การตัดสินใจและแก้ปัญหา สัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ความพึงพอใจในชีวิตและความสงบสุขทางใจ โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบ มีคำตอบ 4 ลักษณะสำหรับข้อความแต่ละประโยค คือ ไม่จริง จริงบางครั้ง ค่อนข้างจริง จริงมากและให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วนำคะแนนไปเทียบกับเกณฑ์ปกติของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ตามกลุ่มอายุ

การวัดอารมณ์ของเด็กยังมีปัญหาในการจำกัดเรื่องของความรู้ การคิด (Cognitive Abilities) และการแสดงออก (Express Self) ทำให้มีข้อจำกัดในการใช้แบบวัดสำหรับเด็ก เช่น การวัดประเภทรายงานตนเอง (Self-Report) มักจะใช้กับเด็กโตหรือผู้ใหญ่ และที่สำคัญ คือ เด็กวัยนี้ยังไม่เข้าใจลักษณะต่างๆ ในสถานการณ์ที่ต้องประเมิน จากข้อจำกัดดังกล่าวจึงต้องวัดโดยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู

แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ เด็กอายุ 6-11 ปี ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 2-3)

จากการศึกษา เครื่องมือและการวัดความฉลาดทางอารมณ์ ผู้วิจัยได้เลือกใช้ทฤษฎีและแนวคิดของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข เนื่องจากเป็นแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ ที่ประสานแนวคิด ของบาร์ฮอนโกลแมน เมเยอร์ และ ซาโลเวย์ ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบ ของความฉลาดทางอารมณ์ ตามแนวทางการปฏิรูป

การศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ยังเป็นแบบประเมิน ที่มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย และให้ความสำคัญกับการมีความสามารถทางอารมณ์ในการดำเนินชีวิต และการทำงานอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับผู้วิจัยสนใจศึกษาค้นคว้า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีพหุปัญญา

1.1 งานวิจัยในประเทศ

ประภาพร พรหมสารา (257, หน้า 36) ได้จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาพหุปัญญาทั้ง 8 ด้าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวังทอง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบว่า การจัดการเรียนแบบบูรณาการทำให้นักเรียนมีการพัฒนาพหุปัญญาทั้ง 8 ด้าน หลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิลาวัลย์ จำปาแก้ว (2547, หน้า 68) ที่ศึกษาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษและพหุปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 หลังจากได้รับการสอนตามแนวบูรณาการพหุปัญญา พบว่า ความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 50 ขึ้นไป และมีการพัฒนาความสามารถทางด้านพหุปัญญาที่หลากหลายด้วย

พิสมัย ปาละจุม (2549, หน้า 101) ได้พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกและการลบที่มีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 100 คน ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลายสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการสอนเรื่องการบวกและลบจำนวนที่มีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 100 ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา มีประสิทธิภาพ 88.30/81.67 ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ .6586 ซึ่งถือว่าประสิทธิภาพสูงและประสิทธิผลสูง สามารถใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์สำหรับครู ได้เป็นอย่างดี

มัลลิกา เจตย์ธนา (2549, หน้า 58) ได้ศึกษาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดทำกิจกรรมบูรณาการทฤษฎีพหุปัญญา พบว่า เด็กปฐมวัยได้รับการจัดกิจกรรมบูรณาการตามแนวความคิดพหุปัญญาที่มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เกษรา คำเล็ก (2549, หน้า 96) ได้พัฒนาแบบทดสอบวัดความถนัดโดยหาคุณภาพของเครื่องมือ สร้างเกณฑ์ปกติ และคู่มือการใช้ ซึ่งประกอบด้วย แบบทดสอบคณิตศาสตร์เหตุผล แบบทดสอบความสามารถด้านคำศัพท์และการใช้หลักภาษา แบบทดสอบความสามารถในการพิจารณาตัดสินโดยอาศัยความเข้าใจ และแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนนายสิบตำรวจ ปีการศึกษา 2549 จำนวน 443 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า แบบทดสอบความถนัดทางการเรียนตำรวจทั้ง 4 ฉบับ มีความเที่ยงตรงทางเนื้อหาซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณาได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .60 ถึง 1.00 มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR20 ของแบบทดสอบแบบทดสอบคณิตศาสตร์เหตุผล เท่ากับ .66 แบบทดสอบความสามารถด้านคำศัพท์และการใช้หลักภาษาเท่ากับ .70 แบบทดสอบความสามารถในการพิจารณาตัดสินโดยอาศัยความเข้าใจเท่ากับ .89 เกณฑ์ปกติของแบบทดสอบทางคณิตศาสตร์เหตุผล มีค่าคะแนนที่ปกติ ตั้งแต่ T_{14} ถึง T_{64} แบบทดสอบความสามารถด้านคำศัพท์และการใช้หลักภาษา มีค่าคะแนนที่ปกติ ตั้งแต่ T_{21} ถึง T_{67} แบบทดสอบความสามารถในการพิจารณาตัดสินโดยอาศัยความเข้าใจ มีค่าคะแนนที่ปกติ ตั้งแต่ T_{24} ถึง T_{61} แบบทดสอบความสามารถในการวางแผน มีค่าคะแนนที่ปกติ ตั้งแต่ T_{32} ถึง T_{69}

กัญณภัทร นิธิศวรรภากุล (2550, หน้า 128-130) ได้ทำวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบความสามารถทางพหุปัญญาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา (รูปแบบที่ 2) กับการสอนแบบดั้งเดิม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีการพัฒนาความสามารถทางพหุปัญญาครบทั้ง 8 ด้าน อย่างเห็นได้ชัดเจนในทุกขั้นตอนการสอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบร่วมกันและเห็นความสำคัญของการร่วมมือ ขั้นตอนที่ 2 ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเข้าใจและยอมรับความรู้สึกของตน มีความเชื่อมั่น เกิดความสนใจ ฟังพอใจ สนุกสนานและภาคภูมิใจในตน ขั้นตอนที่ 3 ส่งเสริมให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในกลุ่ม ขั้นตอนที่ 4 ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าคิดและกล้าพูด ขั้นตอนที่ 5 ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถช่วยกันแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ รู้จักยอมรับและยินดีในความสำเร็จของตนและผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

วิภาภรณ์ เอียดคง (2549, หน้า 130) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสงขลา เครื่องมือที่พัฒนามี 5 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 แบบทดสอบวัดความสามารถในการจำ จำนวน 10 ข้อ ฉบับที่ 2 แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 5 ข้อ ฉบับที่ 3 แบบทดสอบวัดความคิดวิจารณ์ญาณ จำนวน 30 ข้อ ฉบับที่ 4 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา จำนวน 5 ข้อ และฉบับที่ 5 แบบวัดความสนใจในการรวบรวมความรู้ทางคณิตศาสตร์ จำนวน 30 ข้อ โดยหาคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก ความเชื่อมั่น ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง สร้างเกณฑ์ปกติและคู่มือการใช้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 826 คน ผลการศึกษาพบว่า เครื่องมือวัดความสามารถพิเศษทางคณิตศาสตร์ทั้ง 5 ฉบับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าตั้งแต่ .70 ถึง 1.00 และมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แบบทดสอบวัดความสามารถในการจำ ความยากง่ายมีค่าตั้งแต่ .40 ถึง .69 แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ แบบทดสอบวัดความคิดวิจารณ์ญาณ ความยากง่ายมีค่าตั้งแต่ .24 ถึง .60 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ความยากง่ายมีค่าตั้งแต่ .32 ถึง .70 แบบความสนใจในการรวบรวมความรู้ทางคณิตศาสตร์ อำนาจจำแนก ค่าสถิติที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิภาภรณ์ แสงดี (อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553, หน้า 166) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนแบบอริยสังกับการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พบว่านักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบอริยสังกับการสอนตามคู่มือของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนแบบอริยสังกับการสอนตามคู่มือของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ละออ เงินมาก (2550, หน้า 167) ที่ศึกษาการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ระหว่างการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กลวิธีเมตาคognitionชั้นกับวิธีของ สสวท. ผลการศึกษาพบว่า

1. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคognitionชั้นไม่สูงกว่าวิธีของ สสวท. ที่ระดับ นัยสำคัญที่ระดับ .05
2. ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคognitionชั้นไม่สูงกว่าวิธีของ สสวท. ที่ระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05
3. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคognitionชั้น สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
4. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนรู้โดยวิธีของ สสวท. สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
5. ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนรู้โดยใช้กลวิธีเมตาคognitionชั้น สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
6. ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนรู้โดยวิธีของ สสวท. สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ประภารัตน์ วัฒนา (2552, หน้า 213) ได้ศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสันซุม (สหราษฎร์บำรุง) อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการช่วยให้ครูได้ทบทวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียน ทำให้ครูได้ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เหมาะสมกับสภาพและปัญหาของผู้เรียนทั้งสามกลุ่ม โดยผลการประเมินผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 ของการประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มปานกลาง กลุ่มอ่อนและกลุ่มมีปัญหาทางการเรียนรู้ และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็น ร้อยละ 81.10 ของนักเรียนทั้งหมดนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการสอนของครูและมีเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์หลังการทำกรวิจัยดีขึ้นกว่าการทำวิจัย

1.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Ksicski (2000, p. 109) ได้ศึกษาหุปัญญาของนักศึกษามหาวิทยาลัย แคลิฟอร์เนียประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 81 คน ที่เข้าเรียนใน College of the Redwood ในฤดูใบไม้ผลิ ปี 1999 เพื่อชั่งน้ำหนักขณะที่โดดเด่น ทักษะเฉพาะทางและศักยภาพหุปัญญาโดยใช้ตัวแปรเกี่ยวกับเพศ อายุและกลุ่มเชื้อชาติ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ

และการเปรียบเทียบความแตกต่าง ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาประเมินตนเองว่ามี ศักยภาพพหุปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ (P) สูงที่สุดและด้านดนตรี (M) ต่ำสุด และพบอีกว่า ด้านมนุษยสัมพันธ์มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับพหุปัญญาทางด้านอื่นๆ อีก 7 ด้าน นักศึกษาหญิงประเมินตนเองว่ามีศักยภาพพหุปัญญาสูงทุกด้าน ยกเว้นด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (B) แต่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านภาษา (V) ในกลุ่ม นักศึกษาหญิงและร่างกายและการเคลื่อนไหว (B) ในกลุ่มนักศึกษาชายกับปรากฏว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางด้านดนตรี (M) ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (B) ด้านภาษา (V) ระหว่างผู้ที่มีอายุต่างกัน แต่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในศักยภาพพหุปัญญา ระหว่างนักศึกษาที่มีเชื้อชาติต่างกัน ความแตกต่าง ระหว่างการลงความเห็นของนักศึกษาและผู้สอนที่ประเมินตนเองว่ามีศักยภาพพหุปัญญา สูงตามลำดับ ดังนี้คือ ด้านภาษา (V) ด้านการเข้าใจตนเอง (I) และด้านมนุษยสัมพันธ์ (P) ผลวิจัยสามารถบ่งชี้ต่อผลความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา โดยทั่วไปได้ และการประเมินความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนจะได้ ข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งต้องอาศัยศักยภาพพหุปัญญาของผู้เรียนในด้าน ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาหรือหัวข้อเรื่องที่ศึกษาในชั้นเรียน

Maim (2001, p.75) ได้ประเมินความสามารถหรือศักยภาพพหุปัญญา ระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนในโปรแกรมทางด้านวิชาชีพของวิทยาลัยชุมชน เพื่อ บ่งชี้ความแตกต่างระหว่างศักยภาพพหุปัญญาของผู้เรียนและผู้สอนในการเรียนการสอน โปรแกรมวิชาชีพต่างๆ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา 240 คน และผู้สอน 28 คน ที่เรียนและ สอนโปรแกรมวิชาชีพที่ Seminole Community College ในฤดูใบไม้ร่วง ปีการศึกษา 2000 และให้นักศึกษากรุปเปรียบเทียบที่เรียนวิชาจิตวิทยาทั่วไปอีก 126 คน เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบสำรวจตัวเองที่มี 119 ข้อ ผลวิจัยพบว่า นักศึกษาประเมินตนเองว่ามีศักยภาพสูงสุด ด้านมนุษยสัมพันธ์ (P) ด้านการเข้าใจตนเอง (I) และต่ำสุดด้านดนตรี (M) และธรรมชาติ (N) เมื่อศึกษาในกลุ่มนักศึกษาจำนวน 14 คน ในแต่ละชั้นเรียนเรียนกับอาจารย์ผู้สอนแล้ว พบว่า ผู้สอนมีส่วนร่วมในศักยภาพที่สูงและต่ำของผู้เรียนเช่นเดียวกัน และพบว่ามี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องศักยภาพพหุปัญญาระหว่างกลุ่มวิชาต่างๆ แต่ไม่ได้บ่งชี้ ความแตกต่างระหว่างกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ส่วนกลุ่มที่นำมาเปรียบเทียบนั้นประเมินตนเองสูง ในศักยภาพมนุษยสัมพันธ์ (P) ด้านการเข้าใจตนเอง (I) เช่นเดียวกันแต่ศักยภาพต่ำด้าน ธรรมชาติ (N) กับร่างกายและการเคลื่อนไหว (B) นอกจากนี้ยังพบความแตกต่างอย่างมี

นัยสำคัญระหว่างกลุ่มวิชาซีพกลุ่มวิชาซีพต่างๆ ด้วย Maim เสนอแนะว่า การประเมินตนเองมีศักยภาพพหุปัญญาสูงทั้งสองด้าน คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ (P) และด้านการเข้าใจตนเอง (I) เป็นข้อมูลที่มีคุณค่าควรนำไปประกอบการพิจารณาจัดการศึกษาหรือการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาของวิทยาลัยชุมชน

Carol (2002, p. 84) ได้ศึกษาลักษณะการเรียนรู้และพหุปัญญาของนักเรียนที่มีลักษณะทางกายภาพต่างกัน เพื่ออธิบายลักษณะการเรียนรู้และพหุปัญญาของนักเรียนที่มีลักษณะทางกายภาพคล้ายกัน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่มีลักษณะทางกายภาพคล้ายกันที่มาจากสาขาวิชาที่ต่างกัน 6 สาขา ในสถาบันการศึกษาทางตะวันตกเฉียงเหนือของรัฐจอร์เจีย ประเทศสหรัฐอเมริกา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามลักษณะการเรียนรู้ แบบทดสอบพหุปัญญา และแบบสำรวจทั่วไป แบบสอบถามลักษณะการเรียนรู้ ประกอบด้วย แบบสำรวจความพึงพอใจในสิ่งแวดล้อม และแบบประเมินความพึงพอใจส่วนบุคคลส่วนแบบทดสอบพหุปัญญาประกอบด้วย มาตรฐานพัฒนาการทางพหุปัญญา เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเขาวงกตปัญญา กิจกรรม และอารมณ์ ผลวิจัยพบว่า นักเรียน 4 สาขา มีความพึงพอใจสูงสุดในมนุษยสัมพันธ์และด้านการเข้าใจตนเองสูงสุด และจากการวิเคราะห์ One-way ANOVA พบว่า นักเรียนมีอายุต่างกันจะมีลักษณะการเรียนรู้ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่นักเรียนอายุต่างกันมีพหุปัญญาไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ลักษณะการเรียนรู้และพหุปัญญาของนักเรียนที่มีลักษณะทางกายภาพต่างกัน มีการพัฒนาที่สูงขึ้นเมื่อมีการจัดการเรียนการสอนทฤษฎีพหุปัญญาด้วย สามารถพัฒนาการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผลเรียนให้พัฒนาขึ้นได้

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เทพวาทน์ วิจิตรกำจร (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปลูกฝังค่านิยมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กระบวนการตามแนวคิดของบลูมและแรทส์ โรงเรียนสาธิตบางนา จังหวัดสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2547 จำนวน 23 คน ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ ความเข้าใจของนักเรียนตามเนื้อหาสาระค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติของนักเรียนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร

และความรอบคอบ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกฝัง
 ค่านิยมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรม
 ปฏิบัติตนของนักเรียนตามค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต
 ความอดทน ความเพียร และความรอบคอบ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงกว่าก่อนการเข้าร่วม
 กิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดวงสมร สารแสน (2550, หน้า 135-136) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรม
 การเรียนการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้น
 ประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง โดย
 ทำการศึกษาในกลุ่มเป้าหมายนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองกุง
 ประชารัฐบำรุง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ขอนแก่น เขต 5 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 6 คน โดยใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการ เรื่อง
 เศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน คือ 1) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
 เป็นขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียน 2) ขั้นสอน เป็นขั้นที่ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมใน
 กิจกรรมการเรียนรู้ 3) ขั้นสรุป เป็นขั้นที่นักเรียนสรุปองค์ความรู้ และ 4) ขั้นวัดผล เป็นขั้น
 การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียน
 ได้ความรู้จากสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่นำเนื้อหาบูรณาการ และเกิดการเรียนรู้และ
 พัฒนาทักษะหลายๆ ด้าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
 ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 เฉลี่ย 83.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 75 และมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์
 การเรียนรู้ร้อยละ 83.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 83.33

วรารัตน์ อินทรา (2551, หน้า 98) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการ
 ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น
 ประถมศึกษาปีที่ 4-6 เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า
 ระดับสภาพการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
 สภาพการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA)
 ด้านหลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล ด้านหลักความมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านเงื่อนไข
 ความรอบรู้ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
 ระดับ .05 และสภาพการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเงื่อนไขคุณธรรม
 ด้านหลักความมีเหตุผล และด้านหลักความมีภูมิคุ้มกันที่ดี มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .55

วิภา วงศ์อามาตย์ (2556, หน้า 189-190) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาคู่มือ การเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค 4 MAT ร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาการ คิดวิเคราะห์ ความรับผิดชอบ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาแพดหนองบัวลิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 จำนวน 9 โรงเรียน จำนวน 323 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนบ้านท่างาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 3 จำนวน 23 คน ผลการวิจัยพบว่า ดัชนีประสิทธิผลของคู่มือการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค 4 MAT ร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.64356 คิดเป็นร้อยละ 64.36 แสดงว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนคิด เป็นร้อยละ 64.36 ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ความรับผิดชอบ และผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยคู่มือการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค 4 MAT ร่วมกับ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอน ด้วยการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ในรายวิชาต่างๆ สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ความรับผิดชอบ และผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนวิธีการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนในวิชาธุรกิจ คือ การจัดกิจกรรม การเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีพหุปัญญา เพราะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนที่จำแนก เซวาร์ปัญญาเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านภาษา ด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านดนตรี ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการเข้าใจตนเอง และด้านธรรมชาติหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะความรับผิดชอบต่อผู้เรียนเมื่อส่งผลต่อการคิดแล้วจะทำให้สามารถ ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอีกทางหนึ่ง ทำให้ได้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป